

ВЕСТНИК

Литературен

ВЕСТНИК

БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА: НАШИР И ДЛЪЖ

Цветан Марангозов

Ахинора Антова

Бойко Боев

Иван Гугин

Никита Нанков

Палми Ранчев

Евелина Митева

Живка Балтаджиева

Николай Грозни

Петя Хайнрих за *Сесар Айра*

Георги Гочев за *Николай Грозни*

Худ. Далин Далинов

Родина I

Ахинора Антова

Аз, циганите, турците и алкохолиците бяхме настанени в най-задната част на автобуса. Почти като в САЩ през 50-те години на миналия век.

На унгарската граница чинно показахме паспортите си и тогава нищо човешко не ни остана. И докато над нас лястовици и мухи прелитаха граници и митници, а измършавели улични псета и котки спокойно сновяха без документи наоколо, ние бяхме обратно натикани във вмирусания търбух на автобуса, облян в болнавата светлина, струяща от малките екрани на телевизорите, от които Стивън Сегал ме застрелваше на намален звук.

На съседното митническо платно, което бе определено специално за тирове, десетки камиони се тътреха бавно към зеялото пред тях гърло на митницата. На каросерията на последния от тях, все още само наполовина погълнат от бетоненото чудовище, стоеше името на фирмата – „Полет“. В главата ми зазвуча „Welcome, my son. Welcome to the machine“.

На сутринта на българската граница двата мъжкар се измориха няма да просят залък хляб. Само женската не се отказа и продължи да се надява. Имаше дълги провиснали цици.

В родния ми град, опитвайки се да накарам намереното в двора на училището сакамо лястовиче да полети, едно от перцата на счупеното му крилце се откъсна и остана в ръката ми. Дълго плаках и молах птичето за прошка. Главичката му миришеше на бебе.

А то ми бе простило, още преди да се родя.

И аз съм като него – със счупено крилце.

С подкрепата на Национален център за книгата

повече от Ахинора Антова четете на стр. 10-11

и Рима – скитските ученици на апостол Андрей“, а в рубриката „Християнска философия“ е представен текстът на Райнхолд Нибур „Любовта като възможност пред човека“. Темата за проведената във Варна Седмица на православната книга е представена с репортажа на Димитрина Чернева и с интервюто със Саратовския и Волски митрополит Лонгин (Корчагин), според когото „Днес Бог е още по-ненужен, отколкото при комунизма“. В рубриката „Забравени размисли“ е представен текстът на Неврокопския митрополит Борис за Христо Ботев, написан през 1926 г. по повод 50-та годишнина от смъртта на поета, както и очеркът „Банско – средище на верско-национален дух“. Броят е илюстриран с картини на Иван Милев, предоставени от Софийска градска художествена галерия.

НАУЧЕН ФОРУМ

Международен симпозиум за Достоевски

Приятно ни е да Ви съобщим, че от 23 до 26 октомври 2018 г. в София ще се проведе Първия международен симпозиум на Българско общество Ф. Достоевски“.

Симпозиумът ще бъде организиран съвместно с Институт за литература на Българската академия на науките, Философски факултет и Факултет славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“, Национален литературен музей, Музей за християнско изкуство (София), Институт за световна литература „М. Горки“ (Москва), Музей за история на руската литература „В. И. Дал“ (Москва), Изследователски център „Вяч. Иванов“ (Рим), Общество „Акира Курасава“ (Япония).

Тема на симпозиума:

Антропологията на Достоевски. Човекът като проблем и обект на изображение в света на Достоевски

Програмата ще бъде ориентирана към следните проблемни полета:

- Антропологията на Достоевски в светлината на философската антропология и европейската култура на XX в.

- Антропологията на Достоевски в перспективата на руската религиозно-философска мисъл и руската култура на XX в.

Темата за Европа и християнството в контекста на 500-та годишнина от началото на Реформацията е в центъра на бр. 126 на сп. „Християнство и култура“. „Какво е да си католик в страната на Лутер и християнин през комунизма?“ е въпросът, на който търси отговор интервюто с г-р Герхард Файге, католически епископ на Магдебург в протестантската провинция Саксония. „Приносът на християните към бъдещето на Европа“ е заглавието на словото на папа Франциск пред форума „(Пре)осмислянето на Европа“. Темата е продължена с текста на Излика М. Василева-ван дер Хайден за „Новите християни в Европа“, както и с анализа на Еберхард Шокенхоф по наболелия въпрос за „Разбирането на Църквата за брака и движението „Брак за всички“. Богословската тематика е засегната в текста на архимандрита от Гръкокатолическата мелкитска църква Емил Шуфани, озаглавен „Служението на светлината“, както и на отец Петко Вълв „Отново на път“. Венцислав Караваљчев продължава изследванията си за неизвестните светци, просияли по българските земи, с текста за „Светите мъченици Ина, Пина

ПОРТАЛ „КУЛТУРА“

www.kultura.bg/web/ – нова територия за гледни точки, видеointervюта и дебати с колумнистите Иван Кръстев, Калин Янакиев, Теодора Димова, Деян Енев, Тони Николов, Андрей Захариев и Даниел Смилов.

Вижте: „Бунтът на послушните“ (1963 г.) – един филм на Цветан Марангозов.

Прочетете: „Защитено място“ – разговор със Светлозар Игов; „Краят на постреволюционната утопия“ – лекция на Павел Барша.

НАГРАДИ

Национален дарителски фонд „13 века България“

„Литературен вестник“ и Национален дарителски фонд „13 века България“ Ви канят на връчването на Голямата награда на годишния конкурс-работилница за литературна критика „13 века България“.

Събитието ще се състои на **29 януари 2018 г. от 16.30 часа в Библиотека „Филологии“ на Софийския университет**. Голямата награда ще бъде връчена от изпълнителния директор на НДФ „13 века България“ г-н Митко Тодоров.

Тричленно жури в състав Ани Бурова, Пламен Дойнов, Амелия Личева номинира за Голямата награда текстовете на следните участници:

АЛЕКСАНДРА АЛЕКСАНДРОВА, Намерението на сърцето и езика. Поглед към романа „Странност на ума“ на Орхан Памук

ЖАНА ПОПОВА, За сенките на миналото в „Земя на сенки“

ИЛИЯ ИЛИЕВ, За „Щъркелите и планината“ от Мирослав Пенков

КАТЕРИНА КЛИНКОВА, Словесен релационизъм

ЛОРЕНЦО ТЕСТИНИ, Книгата „Питанки“ от Петя Кокудева

МАРИЯ РУСЕВА, Геопоетика на културните пространства

МИХАЕЛА ИЛИЕВА, За „Улицы и кораби. ГМ“ на Иван Станков

НЕЛИ КИРИЛОВА, „Тихо е“ в поезията на Николай Димитров

ТЕОДОРА БОНЕВА, Алогичното и необозримото в „Пясъчната книга“

ФРАНЧЕСКА ЗЕМЯРСКА, Огледален зало

ЯНА ДИМОВА, Паулу Коелю и неговата шипонка

Всички номинирани ще участват в работилница за писане на рецензии, водена от Георги Гочев. Тя ще се проведе на 26.01 (петък) в Книжен център на НБУ от 14.30 до 17.30 часа.

Портал Култура обявява годишния си конкурс за проза и хуманитаристика

1. Отличията са учредени през 2014 г. от Фондация „Комунитас“ и предвиждат раздаването на годишни конкурсни награди в следните раздели:

- **проза** (сборник с разкази, повест, роман);
- **хуманитаристика**;

2. А също и на следните **специални награди**:

- **две специални награди** (определят се от журито *за цялостно творчество* или *за изключителен принос* в областта на литературата и хуманитаристиката);
- **една специална награда** за принос към гражданското общество (връчва се от Фондация „Комунитас“).

В конкурса могат да участват само творби, публикувани в периода **1 януари – 31 декември 2017 г.** Наградите ще се връчат на **1 ноември 2018 г.** в Деня на народните будители.

3. В двата конкурсни раздела се присъждат:

- **I награда** (в размер на *5000 лв.*)
- **II награда** (в размер на *3000 лв.*)

За да е валидно заявлението за участие в конкурса – до **30 март 2018 г.** кандидатите трябва **да предоставят безвъзмездно 2 екземпляра** от предложените от тях книги, придружени от **формуляр**, който може да се изтегли от сайта (<http://kultura.bg/web/>).

Адрес за изпращане по пощата на книгите и на формуляра за кандидатстване: София 1000, ул. „Неофит Рилски“ 61 – за **Годишните награди на Портал Култура**.

Телефон за контакти: Портал „Култура“ 02/434 10 54.

● Национална литературна награда за български роман на годината „13 века България“

На 11 май 2018 г. Национален дарителски фонд „13 века България“ ще връчи за седми пореден път **Националната литературна награда за български роман на годината „13 века България“**.

Участие в конкурса могат да вземат български романи, издадени през 2017 г. Романите ще бъдат предоставени на жури, определящо шест номинации, от които ще се излъчи и лауреатът на наградата – почетна грамота и парично покритие от 11 000 лв.

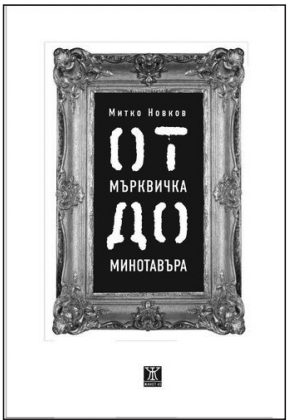
През 2018 г. журито е в състав Владимир Зарев – председател, проф. дфн Амелия Личева, доц. г-р Борис Минков, Марин Бодаков и доц. дфн Пламен Дойнов. Досега удостоени с отличието Роман на годината са произведенията „Лятото на неудачниците“ от Галин Нукифоров, „Физика на тъгата“ от Георги Господинов, „Апарат“ от Васил Георгиев, „При входа на морето“ от Емил Дворянова, „Една и съща река“ от Здравка Евтимова, „Последната територия“ от Момчил Николов.

Книгите следва да бъдат предоставени в срок до 31 януари 2018 г. от издателя или от автора в 6 екземпляра, на адрес:

София 1421 кв. Лозенец, пл. „Проф. Васил Геров“ № 1 НДФ „13 века България“
За конкурса:
Национална литературна награда за български роман на годината „13 века България“.
При допълнителни въпроси:
02 963 49 81; 02 963 48 07; 0884 088 860; 0889 648 927

П О К А Н А

Заповядайте на представянето на книгата на Митко Новков „От Мърквичка до Минотавъра. Есета за български художници и картини“ (ИК „Жанет 45“) на 25 януари 2018 г. от 18.30 ч. в Галерия „Академия“ (НХА, заг паметника на св. Климент Охридски). За книгата ще говорят проф. Боян Биолчев и нейният редактор г-р Пламен Петров. Музиката е на Николай Иванов ОМ.

Ситнеж, или за „Мрамор“ на Сесар Айра

Дълго чакахме да се появи на български език роман от съвременния аржентински писател с култов статус Сесар Айра. Не просто да се появи, а да ни отвее. Отвяването си е така типичен похват в романите му – все се появява някоя вихрушка и отнася героя към поредното приключение. През 2016 година издателство „Агата А“ излезе на книжния пазар със „Светецът“ на Айра в приятния превод на Красимир Тасев. Това сякаш само раздразни апетита за още от същия автор. Дали тази първа среща с творчеството на аржентинеца беше забелязана и оценена по достойнство? Едва ли несполучливата корица на българското издание на „Светецът“ е причината за сякаш слабия интерес. Но ценителите на Айра знаят, че само един от миниатюрните романи на продуктивния автор никога не е достатъчен. Творчеството му вече е набъбнало на 90 книги, всичките компактни, от двайсетина до около 100 достатъчни страници. Според Айра обемът на един роман не говори непременно за качеството на текста. Той се отнася с недоверие към модното днес набъбване на романите и изобищо към целия издателски шум. Айра от десетилетия върви по своя път, този на признатия аутсайдер – публикува в малки издателства, затова пък си запазва свободата да пише не непременно по правилата на книжния пазар. Публикува компактни текстове с шеметно фантастични сюжети, които са разиграни в една хиперреалистична среда. Такъв е и появилият се наскоро на български език роман „Мрамор“ (изд. „Лист“, 2017) във внимателния превод на Нева Мичева и с елегантното и премислено художествено оформление на Костадин Кокаланов. „Мрамор“ разказва за едно фантастично приключение, конструирано около изходната ситуация на обркан застаряващ мъж, сигнал на мраморна плоча, със свалени долни грехи и лъснали голи телеса. Романът на пръв поглед е сбит отговор (в парадигмата на романовия обем бихме го определили като светкавичен отговор) на въпроса, как се озовах тук и в такова положение? Този въпрос прераства до изобищо екзистенциалното питане, защо съм част от точно този свят и в точно

тези отношения с него? Кое е „тук“ и колко са световите? Какво ме свързва, защо не бягам? Екзистенциалният въпрос е опакован (даже – скрит) във фантастичен сюжет на уж sci-fi роман и е обленен в китайски траш – шепа непотребни пластмасови дрънкулки, които с развитието на сюжета опровергават своята непотребност и се оказват съществени и важни за света, световите и всичко. В този супермаркет сред непотребните дрънкулки се появяват и озадачаващите дребни мраморни топчета – ситнеж с неясно приложение. Лекцият психеделичен привкус при четенето на този, както и при други романи на автора, е приятен ефект. Айра е сръчен разказвач, който прокачва Борхесово-философските си идеи в лобопитни истории. Така е и в „Мрамор“ – историята тръгва от китайски супермаркет в Буенос Айрес и прераства до тоталността на вселената. Ненапратливо, но ясно се откроява в романа мотивът за носталгията. Изненадваща обаче е констатацията, че носталгията е копнежът не по един изгубен свят, друг и различен от този, в който живеем сега и тук, а е породена именно от еднаквостта и взаимозаменяемостта на световите. Еднакво построени светове с еднакъв живот. При това положение – изход от носталгията няма. Тук всеки по-внимателен читател, който смята, че стотина страници се четат бързо, сигурно спира рязко, за да отдели време и да отвори пространство за осъзнаване на това твърдение. И за какво е тогава всичката тази фантазия, цялата огромна измислица, след като тя отвежда на едно друго място, същото като тукашното, и където „нещата се подреждат по силата на собствената си логика“ (с. 94) и в края на краищата „реалността е едно голямо съвпадение“ (с. 107). Разбира се, „Мрамор“ може да се изгълта с удоволствие и без много да му се мисли. Сам по себе си сюжетът е достатъчно увлекателен, че да се пълзем само по него, без да се задълбочаваме в осмислянето на привидно небрежно подхвърлените сентенции. Сякаш Айра се опитва да пласира философските си идеи в малки, с нищо незабележими порции под формата на простички констатации сред една пищна и чак прешарена история, даже леко смешна. Но ако все пак се задълбочим и разчетем

чудноватите мраморни топчета като метафора (самият Айра ни подсказва тази възможност), то неизбежно стигаме до идеите за раздробяването на образите, лавините от снимки, информации, телевизионни канали, миграцията – все светове, които в своето голямо разнообразие се свеждат до едно и също – ситнеж, една огромна напрошеност на битието, разпад на връзките. Носталгията тук е презададена, а бягството между светове, оказващи се еднакви, е доста налудничава идея, породена просто от „възторженото чувство за авантюра“ (с. 79). Бягството, доколкото то е възможно, се случва само в една вихрена фантазия или в сън, както в следната случка: героят е решен да напусне жена си, но когато тя потегля за работа, той заспи на дивана, потъва в приключенски сънища, за да се събуди от шума на автомобила ѝ долу, извествяващ нейното завръщане вечерта у дома, с което целият му план е осуетен. В романа са въведени фантастичните понятия предмрамор (pre-mármol) и следмрамор (post-mármol), наравно с мрамор. Само мрамор би трябвало да ни е познат като нещо реално – мрамор се свързва с понятието за култура чрез образа за мраморни статуи и плочи. Мрамор се свързва и с епоха, свят, цивилизация. Раздробяването на целостта на света на мраморни топчета е преминаване в едно състояние, наречено в романа предмрамор. То е състояние на неготовост, на липса, на разпокъсани културни връзки, на обезценяване. Това е състояние на непотребен ситнеж, толкова дребен, че не струва колкото и най-дребната монета ресто – на героя се случва в началото на романа куриозното връщане на ресто в китайския супермаркет, откъдето и тръгва цялата история със ситнежа. А какво е следмраморът? Сериозно ли? Следмраморът е побран в каменна градинска жаба със святкащи очи. Образът асоциативно отвежда към мизащите реклами, просветващите екрани – цялото разпокъсано светене на постмодерния свят. Изобищо през целия роман протича едно голямо смешнотожно премигване, мигане, намигване. За българския читател тази връзка вероятно би била по-лесна за разбиране, ако при превода *post-mármol* беше станал на

постмрамор, вместо на следмрамор. Постмрамор извиква веднага асоциацията с постмодерност. Четем на български „Мрамор“ в пищния превод от испански на Нева Мичева, която се слави със сърцатата си работа по всяка книга. И тази искри с лексикалната влюбеност на преводача си и сякаш вгълбеното ровене и опитване на всяка дума. Понякога обаче тази страст към думите води до употребата на изрази, които сякаш отвлечат от самия текст и настояват за повече внимание: избушено дъно, разрохкана земя, точ-в-точ (последното продължава да ме озадачава). „Мрамор“ в превода на Нева Мичева се чете с удоволствие и си е смешен роман, сякаш точно толкова, колкото трябва да бъде. Великолепно е винаги преводаческото внимание към читателя, например при добавянето на уместните обяснителни бележки. Тъкмо се готвех да отбележа липсата на обяснение на с. 83 относно личността на Роналд Фърбанк, но богатият и вдъхновен „Послеслов на преводачката“ компенсират повече от достатъчно тази липса – там, между всякаква друга полезна информация около книгата, автора и преводаческите приключения, е описано подробно кой е Фърбанк и какво е значението му за романа. Послесловът е така щедър, че у читателя остава приятното усещане на благодарност от това, че се е сдобил с повече от очакваното. И все пак, нямаше ли да е добре площад „Мисерикордия“ на с. 118 да беше обяснено, че значи площад „Печал“ – наименование, което е в неоспоримо съответствие със състоянието на покруса у героя, седнал на пейка там?

Краят на „Мрамор“ връща към началото. Там човекът е смешно гол, в изходното положение. И историята може да разказва безкрайно, до тоталния ситнеж на смисъла.

ПЕТЯ ХАЙНРИХ

Програма „Култура“ на Столична община

КОНКУРС „13 ВЕКА БЪЛГАРИЯ“

За „Улици и кораби. GM“ на Иван Станков

Новата белетристична книга на Иван Станков „Улици и кораби. GM“ (изд. „Фабер“, 2017) е вторият му опит за осмисляне на един живот през времена, книги и музика – този път в сол-минор. Авторът отново демонстрира майсторство, собствен стил и различни похвати, останали досега на дъното, вероятно давайки път първо на литературната вода, изтекла по време на дългогодишните му занимания с чужди текстове. Като своеобразно продължение на първата книга – „Спомени за вода. DM“ (2014), в „Улици и кораби“ тоналността е друга, брегът е сменен, но реката е същата – бавната вода, която носи паметта. Подобно движението на Дунав, и Иван Станков (бавно) отместват повечето от героите на първата си книга – обитатели на неназованото видинско село – на изток, в Русе. Но „Улици и кораби“ носи в себе си спомена за водата. Книгата разказва растежа на живота от детството до смъртта. Героите живеят, обичат и умират край реката, този път сред градския декор. Тяхната история, от 60-те години до наши дни, е разказана през улици, училища, къщи и кораби. Сгради и фасади, с всякакви скулптури на митични същества по стените, кина, алеи – целият този декор се свижда, разширява, изчезва и отново изплува в зависимост от личното време на героите. Пространствата, зададени в заглавията на дванайсетте разказа – имената на кораби и улици, не устояват на силата на спомените. Водата помита всичко по пътя си, героите могат да обитават друго място, различно от заявеното, в друго време. Разположени по линията

на живота, те лъкатушат между миналото, погледа към утрешния ген и свободата на въображението. Времето е различно, в града самите хора са стрелките, които го отмерват, а големината на света я правят не разстоянията, а хората. Времето върви, накъдето

героите го поведаат – съзнателно или не. То сменя посоката си, а често събира и двата си края. Книгата изисква спокойствие и бавно потапяне в думите. Историята от един разказ се разлива в друг, затова те не бива да се четат отделно. Неотделими са и двата романа – вземам тук предвид мнението на Милена Кирова за неназования жанр на „Спомени за вода“: *Сборник, цикъл разкази и роман биха били еднакво приложими понятия* (в. „Култура“, 2014 г., бр. 36). Авторът умело е подбрал ключовете за всеки един разказ. Основният тон обаче дава епиграфът на цялата книга – откъсът от песента *Time* (по текст на Роджър Уотърс). Този ключ (сол) задава местата, които думите ще заемат по петолинието на живота – понякога мажорни, по-често минорни. Всеки от героите ще извърви своя *Via Dolorosa*, под звуците на Йоханес-пациона на Бах, музиката на Шостакович, изговорените и премълчани думи.

Не само времето губи своята устойчивост в света на „Улици и кораби“. Разколебана е и притегателната сила на земята – тръгвайки из лабиринтите на спомена и въображението, героите често се отделят от нея. Въздухът се втечнява, вятърът духа от горе надолу и започва да различава страниците от живота на героите, (които *приличат на кръстове и на разтворени книги едновременно*). Книгата е дълбоко лична както за автора, така и за читателя, който, подобно на много от героите, наблюдава живота през стъкло, по чиято повърхност е кондензирала паметта на водата. За първата книга на Иван Станков Гергина Кръстева пише, че *разказват на спомени е едновременно във и отвъд себе си* (в. „Марица“, 11 ноември, 2014 г.). Същото твърдение се отнася и за втората част – „Улици и кораби“. Авторът гледа ту през своите очи, ту през очите на героите си, които пък дълбаят от кладенците на колективната и личната си родова памет. И в тази втора книга на писателя не липсва кинематографичност и театралност. С богат инструментариум от усещания, звуци, миризми, Иван Станков докосва сетивата на читателя. Невероятно ярки и дълбоки са цветовете, пречупени през вечното слънце – прожекторът, който огрява разиграните сцени и с целия си спектър отмерва времето. Заедно с героите читателят изстрада по улиците на града (Банката), изживява първите си любовни трепети и огорчения (Анушка), вдишва жарта от изпелената нежност (Виктория и Герасим) или ревността го нажежава до кървабочервено (Жоро). Чрез невинната детска игра изживява необходимата си инициация и ритуализира

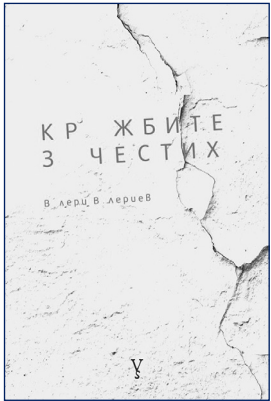
Национален дарителски фонд „13 Века България“

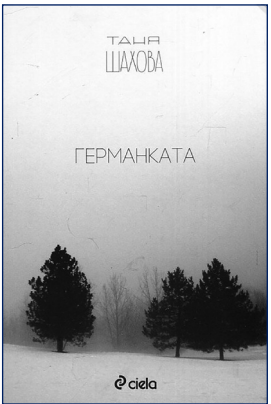
събитията и пространствата, за да утоли жаждата си за митология. Опитва се да си обясни този свят или избира да обитава другия – света на изкуството (във всичките му форми), да определи колко от обема на собствената книга на живота е написал сам и каква част е издиктувана от някой друг – може би от реката, „Голямата мечта река“, която *остава да пълзи в тъмното като събда*. Защото *всеки живот е еднoевaнгeлиe*. Отвъд художествеността, на „Улици и кораби“ може да се гледа и като на своеобразна инвентарна книга, събрала историята за един град, през погледа на неговите обитатели. Малки парчета човешки истории от Историята на света. Градът се ражда през погледа на малкото момче и умира в очите на отиващия си от живота моряк. За разлика от удавеното от детски ръце мише в началото на книгата, потопът и „празният Ноев ковчег“ над удавения град са само предсмъртно видение на един от героите. Тъжно-красив край на *оптимистична* за българската литература книга от писател, несъгласен с бързината на литературната река.

МИХАЕЛА ИЛИЕВА

Иван Станков, „Улици и кораби. GM“, изд. „Фабер“, 2017

Валери Валериев, „Кражбите зачестиха“, С., „Versus – ВС Публишинг“, 2018, 100 с., 6 лв.
Втората стихосбирка на Валери Валериев (след „Факти“, изд. „Литературен вестник“, 2015 г.) продължава да задълбочава радикалното поетическо трупане на отломки от един свят на разруха, корупция, съмнителен морал и бездуховност. В тази книга има джаз и металически вкус; град и хора, загнездени в ежедневната месомелачка, а отнякъде се чува как мишка гризе делата в кантората на прокурора и „издига до Бога тънкия си глас в прошение“. Трезва и пречистваща поезия.

Таня Шахова, „Германката“, С., „Сиела“, 2017 г., 140 с., 12 лв.
Актриса и сценарист, Таня Шахова публикува през 2017 г. две книги: сборника с пиеси „Едно, две, три“ и романа „Германката“. Действието на романа се развива между двете световни войни – епоха, която напоследък привлича българския писател, може би и заради усещането, че някои от важните черти на днешния ни живот са заченати именно тогава. Съдбата на героинята, смесваща местното с чуждото, трябва да е метафора и за съдбата на самото българско.

Ървин Ялом, „Екзистенциална психотерапия“, прев. А. Андреева, С., „Колибри“, 2018, 550 с., 35 лв.
86 годишният Ялом, едно от светилата на съвременната психотерапия, е по-известен в България като писател с романите си „Когато Ницше плака“ (изд. „Колибри“, 2013) и „Изцелението (на) Шопенхауер“ (изд. „Хермес“, 2013 г.). „Екзистенциална психотерапия“, публикувана на английски през 1980 г., е считана за неговия най-важен труд в аналитичното представяне на практиката му като клиницист. През миналата година в САЩ бяха публикувани и също толкова интересните му мемоари Becoming Myself: A Psychiatrist’s Memoir.

4

Литературен вестник 24-30.01.2018

Сутрата Луна

„Има три неща, казва Буда, които разчѣфват, когато са скрити, а не когато са изложени“. „Кои три?“, пита ученикът. „Жените, химните на брамините и погрешните възгледи“, отговаря Буда. „Има три неща, които осветяват, когато са изложени, а не когато са скрити“, продължава той. „Кои три?“, пита ученикът. „Луната, слънцето и Дхарма“, отговаря Буда.

За книгите на Николай Грозни определението „юношески“ се върти още около романа му „Крака на костенурка“ (изд. „Сиела“, 2012 г.), в който един млад човек заминава за Тибет, за да изучава будизма. После това определение се появи отново за романа „Вундеркинд“ (изд. „Сиела“, 2014 г.), където героят е ученик, преживяващ прехода от юношество към зрялост успоредно с историческата разруха на комунизма. Сега, в последната книга на Николай Грозни и художничката Ива Сашева, която е озаглавена „Луна“ (изд. „Бегемот“, 2017 г.), героите не са юноши, дори не са хора, а две кротки животинки без определена възраст, но книгата лесно се разпознава като юношеска.

Кое прави една книга юношеска? Разбира се, героят, но и онова, което му се случва, онази особена криза на приобщаване към света на възрастните, която в антропологията се нарича „инициация“. Тази криза протича на три нива и съответно поражда три типа сюжети. На нивото на морала – и тук са всички книги за юноши, които преживяват първата любов или търсят идеалното добро. На нивото на социума – и тук са младите амбициозни хора, които преминават с трясък от живота в семейството към живота в обществото. И, най-сетне, на нивото на мисленето, на което младият преживява своеобразна криза на логиката, на връзката между думите и нещата, на смисъла изобщо. Това ниво, за разлика от другите две, е най-малко развивано от юношеската литература.

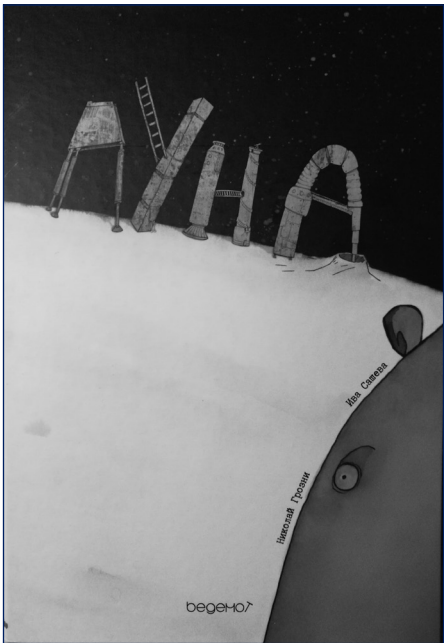
„Луна“ е точно за него. Два мравояда живеят на Луната и когато не търсят мравки – които, така или иначе, на Луната са малко – разговарят. Нито намек за морал, нито намек за социум – поне не и в приетия смисъл, тъй като единият мравояд все пак казва, че би се чувствал самотен, ако другият не се определя като „мравояд“, – нито намек за добро, красиво и справедливост, нито намек за любов. Разговорите са за времето – но за времето по принцип, за смисъла на „преди“, „сега“ и „после“; за противоречието и логичността – отново по принцип, не с оглед на някаква практическа норма; за идентичността – в метафизичен, а не в етически смисъл. Всъщност и думата „разговори“ не е съвсем точна. Това са по-скоро сутри, ловки диспути, размяна на

въпроси и отговори в духа на будистката диалектика. Графичното им разполагане в спирала подчертава и идеята, която носят: те са около себе си, в себе си, някак идеално изолирани от външното.

История, в приетия смисъл на думата също няма, защото според концепцията на двете животинки има само „днес“. Усещането е за скептицизъм – пълното познание не е възможно, възприятието е несигурно, пълната тъждественост със себе си също. За да си мравояд, твърди мравоядът на име Раж Баллабх Прасаг, трябва първо да се откъждествяваш с тялото си на мравояд, а после и да ядеш мравки. Но какъв си, ако около теб няма мравки или има всичко на всичко шест мравки и ти освен това не желаеш да ги ядеш? „Но защо е толкова важно за теб да бъда мравояд?“, пита вторият, безименен мравояд, и когато разбира, че неговият другар не иска да е единственият мравояд на Луната, обещава, че ще стане мравояд. ... идващия понеделник. Ако не можем да бъдем някакви в абсолютен смисъл, то поне можем да се опитаме да станем и да се преструваме, че сме – това е финалният извод от диспута за идентичността на мравояда. И още: не живеем в пълно щастие или нещастие, а в едно средно положение на безстрастие, където няма нито щастие, нито нещастие.

Този тип разсъждения напомнят за някои диалози на героите у Пратчет, Хелър, Вонегът – все автори, които сме чели като юноши. У тях обаче все пак водеща е историята, разказът, докато Грозни се интересува от философията. Въздействието е не това, което се случва, а това, което се казва. Ясно е кой пише книгата „Луна“, кои са двете животинки. Пише я нирваната, будисткият монах, обучаван в Дхарма и воденето на диалектически спорове. Така е, всичко на тази Луна е повлияно от хиндуизма и будизма. Имената на кратерите са понятия, персонажи или изследователи, свързани с древните индийски философии, мравката е хиндуисткият и будистки символ на човешката нищожност и преходност. Що се отнася до самата Луна – тя е символът на познанието, родена, според един химн от Ригведа, от ума на панкосмическото същество Пуруша, което боговете принесли в жертва, за да създадат света.

Нужно ли е обаче читателят да знае, че Леополд фон Шрьодер, на когото Грозни кръщава кратера Фон Шрьодер, издава в 1914 г. монументалния си труд „Арийската религия“, или че Ангутара, името на друг кратер, е една от най-големите колекции със сутри в будизма, или че мравунаците (които госта приличат на кратери) са считани за

неприкосновени в Индия. Не, това знание представлява съвсем отделен коридор (стълби?) от книгата и ако тръгне по него, човек ще научи друго, а не правилния отговор на въпросите, задавани от Раж Баллабх Прасаг. На нивото на страницата знанието за хиндуизма и будизма е сведено до звукопис, до мелодията на екзотичните имена, които някак контрастират с празното пространство на Луната и абсолютната неконкретност на разговора. Толкова. Това са названия без референт, не е нужно читателят да рови, за да разбере.

И все пак е по-добре да се порови. Ние, възрастните, сме мравояди, които ровят. Младите – те не ровят. Но защо казвам „възрастните“, не твърдя ли, че това е юношеска книга? Кой знае, може би хармоничната самодостатъчност на „Луна“ – чудесното равновесие между текст и рисунок – ще се стори малко статична и безстрастна на младия човек. Всичко е твърде кротко, липсва бодеежът, онази нервност, онова несвъртане. А и – напълно в духа на Грозни – дали този, който казваше в началото на тази рецензия, че книгата е за юноши, е същият човек, който сега я завършва? Докато не съм станал и трети, да кажа: като нищо тази притча ли, сутра ли, може да се прочете и като римейк на разговорите между Николай и Цар в „Крака на костенурка“. Раж означава на санскрит именно Цар.

ГЕОРГИ ГОЧЕВ

Николай Грозни, Ива Сашева, „Луна“, София: „Бегемот“, 2017, 32 с., 14 лв.

Епицентър срещу джендър

„Нашите „любими“ брюкселски чиновници и политици, които не четат свещените книги и не знаят, че навсякъде и в Библията е казано „мъж и жена ги сътвори“, а не „мъж, жена и трети пол ги сътвори“, нашият Всеподател, нашият Бог. Казано е просто и ясно „мъж и жена ги сътвори“. Затова и всички религии са против това, което сега се пробутва от официалните институции на Европейския съюз и от Брюксел и, което е не само цинично, а гнусно и противоестествено.“

Иван Гранитски, epicenter.bg, 05.01.2018 г.

„ –**Защо Борисов им кляка?**

– Това е против неговата природа, но той е команден. Очевидно могат да му налагат нещо, което е абсолютно против неговата природа. Това е направо смешно – Борисов да приеме джендърите!“

Антон Дончев, epicenter.bg, 17.01.2018 г.

„В началото беше алчността. Безмерната алчност за власт и богатства на хищния глобален капитал, на един недосегаем олигархат, комуто всичко пречи.

Пречи на неговия планетарен грабеж.

(...)

И ето, роди се „новият“ човек: Без държава, без нация, без памет, без история, без корени, без индивидуалност, без самоличност, без нравственост, без Вяра, без Бог.

Безполов, надполов, свръхполов. Разчовечен, хуманоид, post-human. Мутант...“

Велислава Дърева, epicenter.bg, 22.01.2018

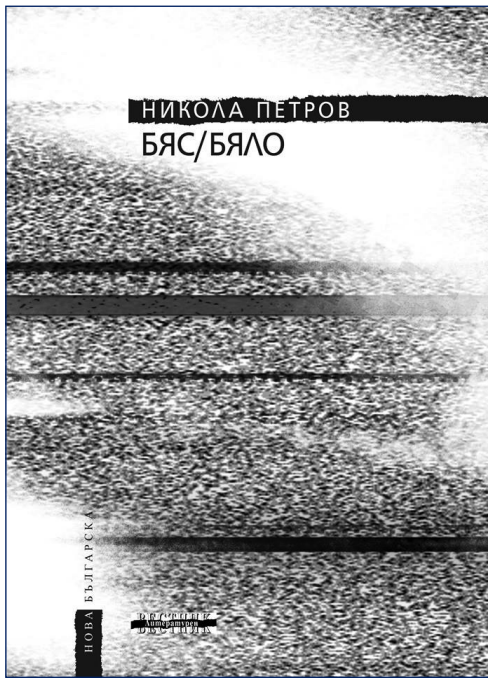
Огледален залог

Пет години след дебютната стихосбирка „Въжеиграч“ (ИК „Жанет 45“, 2012) Никола Петров представя втората си книга „Бяс/бяло“ (Фондация „Литературен вестник“, 2017). В нея светът на въжеиграча е вече преодолян и невъзможен, защото въжето е опънато до краен предел, превърнато е в бръснач. По него не може да се върви – тялото е обречено да се разполовява. Поезията в „Бяс/бяло“ заявява, „че няма тяло/ че не притежава тяло а е тялото си“¹. Концептуално книгата е изключително прецизно направена, подредбата на всеки текст е така премислена композиционно, че сякаш буквално съставя тяло на поезията, която придобива своите форми както през формалното равнище на графично оформление, така и през организацията в последователността на стихотворенията. Корицата на книгата е дело на Лидия Бурукова, която се е заиграла с ядрото на тази стихосбирка, а именно деветте текста, разположени между първото и второ „Огледало“. Заглавието „Бяс/бяло“ сякаш предпоставя очакването, че нещо ще се разполовява и/или разподобява, ще се блъска и/или допълва. От едната страна на чертата стои съществителното „бяс“, а от другата субстантивизираното прилагателно „бяло“. За условна среда на стихосбирката може да се вземе едноименното стихотворение „Бяс/бяло е място на земята (Няма да срещнат)“. Стихосбирката работи основно с категориите на живота и мъртвото: в света тя се обръща не към хора, а към вещи; в съня извиква мъртвите като живи.

Силното концептуализиране на тази книга се открива през свързаността на текстовете. Могат да се формират три нива за прочит – бяс, бяло и огледалото между тях. Първото е населено от един субект, принадлежащ на беса, на новото желание, на преминаването отвъд. Второто ниво е по-пасивно, там стои *другият*, принадлежащ на бялото. Единият е звяр, а другият малокръвен принц, „двамата/ отчетливо се познават/ не познават другия“². Засичането им се случва само в огледало, извадено от най-страшната история на несъвпадението. Образът в огледалото дава познатия *unheimlich* ефект, така че тялото отвън, пред огледалото стои в ступор, а в огледалната повърхност всичко се движи. И никога не става ясно кое е вън, кое е вътре. Междинното деление е пространството на буквалното оглеждане. Там са поставени осем текста – четири преди

¹ Навън (Никога нищо по средата), с. 6

² Бяс/бяло е място на земята (Няма да срещнат), с. 23

заглавното стихотворение и четири след него. Два по два те носят еднакви заглавия – „Огледало“, „Снежинки“, „Памет“ и „Времето“; и поставят акцентните линии на книгата – жеста на оглеждането и несъвпадането, на позата, мястото на паметта и вече случилото се време.

Повторението е ключ към поетиката в „Бяс/бяло“. То се явява онова, през което Никола Петров видоизменя, разколебава и допълва. Именуването на стихотворенията по един и същ начин е само един от методите за произвеждане на повторение и вариации. Вътре в текстовете са дублирани отделни стихове и фрази („Сирени някъде“, „С ръцете си“, „Едно“, „Щастлив край“, „Путам“, „Смрачава се“, „Огледало“ и др.) Така още по-ясно се акцентира върху различията, пораждащи нови и нови значения и нюанси. Отделните стихотворения, макар и напълно завършени сами по себе си, преливат едно в другото. Най-често се оглеждат по двойки („Едно“ и „Навън (Никога нищо по средата)“, „С ръцете си“ и „Защото иначе какво“, „Защото иначе какво“ и „Путам“ и т.н.). Такова опозиционно вглеждане създава широка призма за централните теми, като тук са избрани две от тях – неспособността за действие и действието като жест.

Неспособността е названа директно като такава, дори е видяна като невъзможен обрат („Защото иначе какво“) и диагноза („Кокоса слепота“ и „Пасивна агресия“). Тя е неспособност за адаптация, но и за ново действие: „настройваш детонатора/ за сградите/

Национален дарителски фонд „13 века България“

които изоставяш неспособен да взривши“³. От неспособността да се живее и неспособността да се умре до пълно застигане на субекта, който още в първото стихотворение „Едно“ е назван като „привикналият с бавната си кръв“⁴, привикналият с почти вегетиращо състояние. Той е изобразен толкова пасивен, че онова, което всъщност го изважда от пасивността, е удивлението, „че още може да се удивява“⁵, че има живот в него. Пълното застигане и неспособност, достигнали и до кръвта, са противопоставени на желанието – „...искам още скорост/ още скорост/ още“⁶. Привикналият е сякаш осъждан за новото си желание от един повелителен глас, характерен за цялата стихосбирка: „прекалява/ както винаги“⁷. Финалът директно комуникира със заглавието на второто стихотворение, „Навън (Никога нищо по средата)“. „Онзи който дълго време не беше излизал.../ една вечер излезе отпозава/ не си е идвал“⁸. Привикналият вече е навън, с което са изведени двете крайности на един образ и „никога нищо по средата“.

Диалогът между текстовете още по-ясно си личи в стихотворенията „С ръцете си“, „Защото иначе какво“ и „Путам“. От тях се отваря измерението на онова, което не е каквото изглежда, именно жестът – „Това не е Смъртта;/ това е смърт“⁹. Унищожителната сила на жеста трябва „да насочваш/ към себе си“¹⁰. В „Путам“ – „и какво излиза от това“¹¹ е разкрита неспособността на всички други да намерят и дадат задоволителен отговор. Както смъртта, така и путането е само жест, реторически акт – „путам себе си да уверя“¹².

Светът, изграден в поетиката на Никола Петров, е вътреположен, разкъсан между неспособността за действие и действието просто като жест. Бръснарят между бяс/бяло вписва разподобяванията и повторенията в пределите на свят, където огледалото внезапно преобръща залозите.

ФРАНЧЕСКА ЗЕМЯРСКА

Никола Петров, „БЯС/БЯЛО“, Фондация „Литературен вестник“, С., 2017

³ Пасивна агресия, с.11

⁴ Едно, с. 5

⁵ Пак там.

⁶ Пак там.

⁷ Пак там.

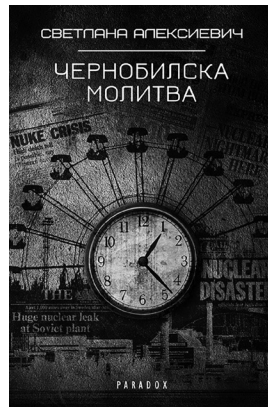
⁸ Навън (Никога нищо по средата), с. 6

⁹ С ръцете си, с.9

¹⁰ Защото иначе какво, с.13

¹¹ Путам, с. 14

¹² Пак там.

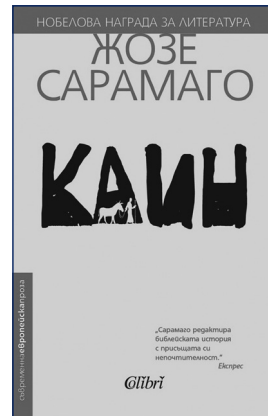
Светлана Алексиевич, „Чернобилска молитва“, прев. М. Шопов, С., „Парадокс“, 2017, 305 с. 18 лв.

Преди Чернобил да се е превърнал в дестинация за отегчени туристи, Алексиевич събира гласовете на случилото се през 1986 г. Тези гласове, а не празните блокове, захвърлените кукли и самотните портрети на Ленин са истинското свидетелство за безчовечността на комунистическия режим. Литература, антропологическа анкета, хроника, „Чернобилска молитва“ е изключително въздействаща книга. Със или без Нобела на нейната авторка.

Михай Бабиц, „Халифът-щърк“, прев. С. Къосева, С., „СОНМ“, 2017, 159 с., 11 лв.

Да благодарим на издателство „СОНМ“ и Светла Къосева за редовната среща с непознати автори от унгарската литература. Бабиц, който умира през 1941 г., е поет, преводач и есеист, един от най-важните литератори на Унгария в периода до Втората световна война. Освен реплика към едноименната приказка на Хауф, „Халифът-щърк“, най-прочутият роман на Бабиц, е и реплика към Фройд. Невъзможното „Тълкуване на сънищата“ в живота на един романтик.

Жозе Сарамаго, „Каин“, прев. Д. Курчева, С., „Колибри“, 2018, 168 с., 14 лв.

Сарамаго е може би най-известният и превеждан на български автор от Португалия, а „Каин“ е последният му роман – писателят почина през 2010 г. Разказът, воден от първо лице, е на самия Каин – след убийството на Авел, след пропъждането му от Едем, след раждането на Енох. Всъщност не толкова разказ, колкото един вид „светски“ репортаж и коментар върху най-важните събития в книгата „Битие“. Може да се прочете и заедно с „История на света в 10 ½ глави“ на Джулиан Барнс.

62! Толкова пиеси са постъпили в конкурса за нова пиеса, организиран от Нов български университет. След като миналата година тема на конкурса беше „справедливостта“, във второто му издание тема е „родината“. Между изпратените пиеси академично жури на НБУ в състав проф. Виолета Дечева, г-р Георги Гочев, проф. Михаил Неделчев, доц. Пламен Дойнов, доц. Светла Христова, доц. Снежина Петрова и г-р Владимир Маринов ще излъчи номинираните автори, които ще участват в началото на месец февруари в едноседмична Лаборатория за писане на пиеси, водена от режисьора Явор Гърдев. Победителят в конкурса ще бъде обявен на тържествена церемония, на която ще бъде представена и сценичната реализация на спечелилата миналогодишния конкурс пиеса „Изход“ от Йоана Мирчева.

Бойко Боев

С чимкентки в асансьора

Тази сутрин във външен асансьор попаднах на четири казахски селянки със златни зъби. Докато се извисявахме в лазурното небе над Астана, си представях как в едното ми око в този момент пролясват прозорците на небостъргачите наоколо, а в другото – златни зъби. Не знаех, че ми предстои да получа покана за сватба.

Жените бяха прехласнати по небостъргачите, които се виждаха през стъклените стени на асансьора. Затова първоначално не забелязаха, че ги зяпам от глава до пети. Дори златните им зъби можях да огледам, защото жените наблюдаваха града с отворени усти. В асансьора се чуваше само моето дишане.

Намирах се в кулата Байтерек, в центъра на Астана. Стъкленият външен асансьор позволява на хората да видят града от върха на кулата. Преди да се кача, прочетох табела на входа, която информираше, че Байтерек е построен по идея на президента на Казахстан – Назарбаев, Н.А.

Не се учудих. Вече бях открил много подобни табели, славещи идеите на президента Назарбаев. Например неговa е идеята за високобюджетния филм „Кочевник“ (Номаг), който представлява казахстанската версия на Хан Аспарух и разказва как няколко клана от номади се вливат в един народ, водени от смел и мъдър вожд – простичка история, за да може всеки да разбере посланието на президента, макар че до днес се чудя защо ролята на вождa беше гадена на холивудски актьор. Също и най-голямата в света палатка (традиционна юрта), която представлява супермодерен мол, е по идея на Назарбаев, Н.А. В този мол – цар на юртите – има влак, плаж с истински пясък, както и тропическа градина. На президента е и идеята за построяването на нова столица. На него са приписват посланията до съвременните и бъдещи поколения – могат да бъдат видени във всички държавни сгради, включително в съда. Назарбаев е „баща на нацията“. Специален закон обявява свещения му статут.

Жените в асансьора носеха дълги памучни рокли и бяха забрадени. Очите им – с бадемова форма. Леко отпуснатата кожа на лицата им имаше мляконев оттенък. Освен златни зъби, видях златни бижута и нови шарени чехли.

„Не съм виждал в казахските градове хора, облечени така. Тези жени трябва да са селянки или от някоя съседна страна“, си помислих. После се сетих за ветераните на труда, които преди години бях видял на летището в Павлодар, в северен Казахстан.

Ветераните – предполагам, че бяха 80-годишни – очакваха търпеливо полета си до Астана. Един дядо ми каза, че отиват в столицата, за да участват на тържества по случай Деня на труда. Някои бяха обути с галоши, други носеха работни дрехи. Не знам дали изглеждаха така, защото отиваха на празника на труда, или защото нямаха други грехи. Всички жени бяха забрадени. Като жените в асансьора. Затова явно се сетих за ветераните, като видях жените.

Докато разпитвах тогава дядото за трудовия му опит, се появи млад мъж. Той беше водачът на групата. Даде на всеки по един плик, в който се виждаше самолетен билет и шоколад. Дядото ми каза, че пътуването до новата столица е подарък от президента. Предполагам, че и шоколадите. На небесносинята обложка на последните се виждаше кулата Байдерек и пишеше: Казахстан. Забелязах, че бабите и дядовците не проявиха интерес към шоколадите. Сложиха си ги в старите куфарчета и чанти. Предполагам, че щяха да ги дадат на внуците, след като се върнат от екскурзията. За шоколадите само предполагам, но за това, че тези хора след това са гласували само за този президент, мога да се хвана на бас.

Без съмнение супермодерната столица – нали не пропуснах да спомена, че тя също е построена по идея на президента – е в състояние да зашемети всеки обикновен казах. Затова емоциите на жените от село ми бяха любопитни. Вместо да гледам небостъргачите, бяскавите зали и учреждения, предпочетох да зяпам спътничките си в асансьора.

„Нагласили са се тези жени“, си помислих. Светлозеленикавите им рокли и бели забрадки, както и спокойствието, което излъчваха, издаваха, че са тук, за да се наслаждават.

Внезапно една от жените ме погледна. Не знам дали не я бях смутил със зяпането си, затова ѝ се усмихнах, като един вид извинение. Въпреки това не извърнах очи. За моя изненада жената ми се усмихна също.

„Здравствуйте“, казах.

Жените трепнаха, извърнаха глави от стъклото и ме погледнаха. Вече бяха затворили усти. Извисявах се над жените и заради тясното пространство в асансьора те извиваха вратовете си, за да ме видят. Всички ме поздравиха.

Казах нещо за това колко красива е Астана и попитах откъде са.

„От Чимкентска област“, отговори жената, която ме погледна най-напред. В този момент асансьорът спря. Бяхме стигнали върха на Байтерек. Оттук се виждаше целият град.

Загледах се в сградите, които познавам. Всички са внушителни и нови. Онази е сградата на Върховния съд, където вчера и онзи ден бях. От лявата ѝ страна е Домът на министерствата – в дълга като Китайската стена сграда. Отдясно пък е Президентството. До него са супермодерната разчупена сграда на Националния театър, и Националната библиотека, която прилича на космическа обсерватория.

Скоро обаче загубих интерес. Или по-скоро си дадох сметка, че ми беше по-интересно с жените от Чимкентска област, отколкото с новата столица. Установих, че, погледната от птичи поглед, Астана прилича на пластмасов миниатюрен град от Лего. Впечатляващо, но не достатъчно, за да го пожелая.

Оглеждах се за жените и ги открих на десетина метра от мен. Правеха си снимки. Всъщност жената, с която си размених усмивките малко преди това, снимаше с телефона си другите жени на фона на небостъргачите наоколо.

Приблизих и предложих на фотографията да направи групова снимка на всички жени. Тя прие, давайки ми телефона си. Това беше стар телефон. Приличаше на първия ми телефон с камера. Снимките навярно нямаше да станат. Слънцето блестеше в стъклата на Байтерек.

„Заповядайте и Вие на снимката“, каза една от жените след малко. После помоли непознат младеж наблизо да вземе телефона. Жените се сместиха, за да застана до тях.

„Къде е Чимкентска област?“, попитах, възползвайки се от близостта по време на фотосесията. Младежът явно не беше държал толкова стар телефон с камера досега и се чудеше как да снима. Това ми даде чудесна възможност за разговор.

„До границата с Узбекистан“, отвърна на въпроса ми една от жените. Взрях се в лицето ѝ, после погледнах другите. Не приличаха много на казахите, с които работих вчера. В Казахстан живеят хора от различни етноси. Какви ли бяха тези жени по народност?

Научих, че жените са в Астана на сватба. От Чимкентския край до новата столица са пътували два дни с влак. Дъщерята на усмихната фотография се женела.

Поздравих майката на младоженката. Тя ми благодари и попита откъде съм. Казах, че съм от България. Искah да разбера какво знаеха за родната ми страна, но в този момент младежът приключи със снимките и побързах да го помоля да направи снимки и с моя телефон.

Пак се върнах в изходна позиция. Фотосесията продължи.

„Какво знаете за България?“, попитах всички, без да откъсвам очи от фотография.

„Аз съм била в Албена“, каза майката на младоженката.

Стана ми интересно. Затова след снимките разпитах за ходенето до Албена. Аз самият никога не успях да отида навремето в този курорт. Спомням си, че той се водеше за чужденци. Беше скъпо за моите родители там.

Жената ми разказа, че била в Албена през 1982 г. Съругът ѝ, като зам. председател на колхоза, получил право на отпуска в България. Пътували със самолет през Москва. За първи път тогава жената пътувала със самолет. Надявала се да види и Москва, но не им позволили да напускат летището, за да не изпускат самолета до България. От София до Албена пътували с автобус. Спали в хотел в Плевен (жената каза Плевна), където разгледали „битката на руската армия срещу турците“. „Панорамата?“, попитах. Жената потвърди.

„А какво си спомняте от морето?“,

„Беше хубаво. Яденето беше вкусно. Виното евтино. Мъжът ми по цял ден пиеше вино. Цялата отпуска. Аз пък обичах да ходя на плаж“.

Слушах засмян. После се сетих, че не сме се запознали. Представих се. Жената каза, че се казва Мария.

„Бойко, вие докога сте тук?“, попита Мария. Очите ѝ ме гледаха с топлота. Преди да успея да отговоря, Мария продължи:

„Заповядайте довечера на сватбата на дъщеря ми!“.

„О, благодаря!“, отвърнах с ръка на сърцето. – „За съжаление, днес се връщам в Лондон“.

Постояхме още една минута заедно. После пожелах хубави преживявания на сватбата и се сбогувах. Докато се здрависвах с жените, те коментираха майчински, че съм висок и хубав българин. Загледах се отново в златните им зъби. Усетих, че ми се прииска да отида на сватба в Чимкентска област. Вече знам къде е тя.

За силата на законите в Москва

Под прозореца ми се откри дълбока яма. Силни прожектори осветяваха центъра ѝ. Видях на дъното камион с бяла кабина, а до него – няколко човека със светлоотразителни елеци. В тъмното ямата изглеждаше като кратер на вулкан, а хората в нея приличаха на вулканолози. Всичко това беше абсурдно, тъй като бях в центъра на Москва.

Тракането, което ме беше накарало да стана по средата на нощта, не спираше. Сега то беше още по-силно, защото бях отворил прозореца. Мозъкът ми работеше на пълни обороти. Леденият въздух навън изискваше бързи действия. Не можех да стоя дълго гол до отворения прозорец. В средата на април пролетта още не беше дошла в руската столица.

И друг път силни звуци са ме будили на непознати места. В първата ми нощ в Дамаск, например, се разбудих от пеенето на мюзина от джамията до хотела, в Хасково се събудих от любовните стенания на съседите ми по стая, в Душанбе пианска компания пееше в коридора на етажа в хотела. Особено то при неочакваните събуждания в хотелска стая е, че в първия момент не мога да кажа къде се намирам, защото обстановката ми е непозната. Трябва ми време, за да разбера, че съм на път. После се опитвам да си припомня в кой град съм. След това си мисля за шума – откъде идва, има ли шанс да спре скоро, ще мога ли отново да заспя...

Тази нощ се бях събудил в Русия. Бях пристигнал няколко часа по-рано в Москва. Беше студено и безлюдно в района на хотел „Ермитаж“ на Дурасовский переулок. Затова, след като вечерях в ресторанта на хотела, се прибрах в стаята си. Спомних си, че заспах, мислейки си за суматохата в метрото, Курската гара, широката улица „Зелановой вал“, от която бях взел тролей, замислените лица на пътниците в него...

После обърнах внимание на шума, който ме събуди. Беше грънчене на метални предмети. Те падаха отнякъде с оглушителен трясък. Не знаех какво се случва. Тъй като бях изморен, се опитах веднага да заспя отново. Беше невъзможно. Затова станах, отидох до прозореца и гръпнах дебелото перде от него.

В първия момент ярката светлина отвън ме шибна като с камшик през очите. Докато ги присвибах, за да облекча болката, прахта от дебелото перде влезе в гърдите ми. Закашлях се. Отворих прозореца, за да влезе чист въздух. След това видях ямата и хората в нея.

До хотела ми, оказа се, че има строеж. Макар че беше към три и половина сутринта, на строежа се работеше с помощта на прожектори. В момента разтоварваха метални плоскости от камиона с бялата кабина. По-скоро ги мяхаха една по една. Дрънченето идваше от приземяването на поредната хвърлена част върху камарата от други.

Не можах бързо да реша какво мога да направя при дадените обстоятелства и затворих прозореца, тъй като замръзвах. Скрих се отново под завивката и се замислих за положението си. Беше невъзможно да се почива нощем в този хотел. Работата на строежа започваше още по тъмно, когато гостите имат най-

голяма нужда от тишина. Дори и право на такава, след като си плащаха за престоя.

На следващата сутрин споделих случая с Аркадий, юрист от Петербург. Бяхме седнали в лобито на хотела и пиехме чай по време на една от почивките на конференцията за положението на задържаните в следствените арести в Русия. С очила и сериозен вид, Аркадий говореше бавно и търсеше най-точните думи, с които да опише мислите си.

Оказа се, че Аркадий беше настанен в същия хотел и също не е могъл да спи заради тракането тази нощ. Той обаче изглеждаше по-спокоен от мен. Това ми хареса. Предположих, че има план за действие. Очаквах с нетърпение да го чуя.

„В Русия насилието е навсякъде”, каза Аркадий. Видях как едното му око се премести леко встрани, докато другото остана насочено към мен. На лицето на този около 40-годишен мъж се появи малка усмивка. Приех я с благодарност, като знак на съчувствие. После видях как очите на Аркадий пак се събират. Той продължи:

„Нормално е тук родителите да бият децата си, децата да се бият едно с друго, в армията да налагат войниците, на работата работодателите да правят каквото си искат с подчинените, съпругът да бие съпругата си, или пък тя него. Правилото е, бий, за да не те бият. Разбира се, винаги има по-силни от теб, затова всеки е жертва на насилие в крайна сметка”.

Аркадий не каза какво може да направим в ситуацията със строежа до прозорците ни в хотела. Вместо това ме пита за положението в България и впечатленията ми от Англия. Той търсеше фактите и не бързаше със заключенията и решенията.

Вечерта се сетих отново за тракането предишната нощ. Ужасяхах се от мисълта, че ще бъда отново събуден от строителните работи. Споделих притесненията си с Александър, известен правозащитник от Москва.

„Не можеш да си представиш за какви подкупи става дума при тези строежи в центъра на Москва, каза Александър. – Милиони долари отиват само за разрешителните. И всичко трябва бързо да бъде построено, докато хората, на които е платено, са още на постове си. Затова се работи и денем, и нощем”.

„Ами гостите на хотела?”, попитах.

„Гостите не са важни. Нито пък работниците. Предполагам, че работниците на строежа работят почти без пари, защото са таджики, туркмени или киргизи, които не могат да получат разрешение за легална работа и са принудени да работят за малко пари”.

Сетих се за насилието, за което Аркадий говореше по-рано през деня. За разлика от Аркадий, на Александър му се говореше надълго:

„Ще ти разкажа един виц, продължи той. – В една комуналка живеели стая до стая семейства на професор и работник. Често работникът се връщал нощем пиян, мятал ботушите си на стената и заспивал. Обаче професорът се събуждал от ударите на ботушите по тънката стена. Затова един ден той се оплакал на съседа си. Работникът обещал да не мятат повече ботушите. Скоро след това обаче той отново се върнал вкъщи пиян и по навик захвърлил единия си ботуш. Щом той се треснал в стената, работникът се сетил за обещанието си и не повторил мятането с другия ботуш. Час по-късно започнало тропане по стената. Работникът се събудил и чул гласа на професора: „Другарю, хайде хвърлете и другия си ботуш! Не мога повече да чакам. Искам да спя!”.

Първата нощ след събуждането от тракащите метални части четох в леглото и се опитвах да запазя спокойствие, чакайки да дойде време за закуска. Мислех, че ще съм първи в ресторанта, защото отидох там в шест, когато го отваряха. Оказа се, че пред вратата вече чакаха пет човека. И те като мен имаха зомбясали очи и потиснат вид. Не бях сам в страданието си. Признавам, че това разбиране ми помогна да преодолее негативните си чувства по повод на нощното строителство.

Втората нощ се бях събудил от шума на камioni. Представях си как влизат и излизат в ямата. Ясно ми беше, че вдигането на шум през нощта е безобразна липса на уважение към хората. Трябваше да се реагира. Искях да направя нещо. Пак се замислих какво мога да направя. Докато мислех, открих, че не чувам грънченето от миналата нощ. Ослушах се. Имаше шумове, но не и оглушително тряскане на желяза. Опитах се да погледна на положението си оптимистично. Тази нощ то изглеждаше по-добро от предишната нощ. С изненада

се чух как благодаря на Бога, че няма грънчене. Нещо се случваше с правозащитника в мен. Докато се чудих над проявения си конформизъм, напълно забравих за шума отвън. Успях да заспя.

Третата нощ пак се събудих от строежа. Този път не се запитах дали съм конформист. Радостната мисъл, че на сутринта ми предстоеше да отпътувам, беше достатъчно силна, за да заглуши другите чувства. Съзнавах, че е абсурдно да съм радостен, въпреки безсънието.

На развиделяване погледях за последно строежа. От прозореца си в хотела не можех да разбера откъде бяха работници и дали са нелегални. Дадох си сметка, че това нямаше значение. В Русия така или иначе уважават само силата, а не законите и правата.

Сетих се за думите на Аркадий и осъзнах, че за няколко дни в Москва бях видял много жертви на насилие и не бях усетил никаква надежда за промяна.

Лабади Бийч в Акра

„Благодаря!”, погледнах холандката. Имаше дълги, почернели от слънцето бедра и зелен бански. Като чу гласа ми, холандката леко се надигна от шезлонга. „Топла ли е водата?”, попита, примижавайки с очи. „Супер е, отвърнах. – Ей, благодаря, че ми наглежда чантата”, пак повторих. „You are welcome!”, каза тя. Погледнах я. Искаше ми се да седна до нея и затова потърсих в очите ѝ някакъв знак. „Арестувах приятеля ти!”, чух в този момент зад гърба ми. Обърнах се и видях непознат чернокож младеж. Носеше червена тениска, на която бяха нарисувани крачоли на панталони. От главата му висяха стотина плитки. „Кой приятел?” „Този, с когото говори ей там”, непознатият посочи към чадърите, под които пих бира преди час с Франсис. „Франсис?” „Обунго.” „Обунго? Аз познавам Франсис.” „Добре, Франсис.” „Какво стана?” „Сби се. Удари с бутилка по главата бармана. Счупи му главата. Потече много кръв. Дойде полицията и го прибра.” „Не мога да повярвам. Докато бях с Франсис, той беше много спокоен.”

„Той бързо се пали. Аз съм от неговото село и го познавам.” „Нещо му се е случило в миналото. Още го боли. Щом се почувства застрашен, реагира”, казах и веднага съобразих колко нелеп беше коментарът ми. „Той е лежал в затвора.” „За какво?” „Продах е наркотик на един бял, който после е починал.” „Франсис ли? Ега ти!” Последва пауза. Погледнах към океана. Вълните продължаваха да идват една след друга. Група чернокожи младежи се смуркаха в тях. Преди малко бях с тях. А малко преди това вървях около километър по дългия бряг. Слънцето се оглеждаше в тънката ивица вода, която се появяваше след всяка вълна на брега. Опитвах се да стигна отражението му, но все не ми се отдаваше. „Защо Франсис се сби?” „Барманът му удари шамар.” „Значи го е предизвикал. Ама защо?” „Скарали са се за нещо. Нали ти казах, че Франсис бързо се пали.” „Да, каза ми.”

Замълчах и отново си представих усещането от слънцето и водата в пясъка. Бях се слял с тях по време на разходката. Опитвах се да почувствам ритъма на земята, като вдишвах дълбоко всеки път, когато вълните се пръсваха. Загържах въздуха, докато водата се разливаше в краката ми. После издишвах в синхрон с оттеглянето ѝ в океана.

Запознах се с Франсис, малко след като се появих тази сутрин на Лабади Бийч в Акра. Той сам дойде при мен. Щом го видях, разбрах, че е бийч бой. Беше само по шорти. Гърдите и раменете му бяха мускулести. Имаше белег по продължението на носа и татуировки на делфин и на голям музикален ключ сол на ръцете. Татуировките му трудно се виждаха, защото кожата му беше черна като въглен, но аз го попитах за тях, докато пиехме бира. И за белега на носа го попитах. „Не ми казвай, ако не искаш. – Няма проблем. Гана е свободна страна, питай. Ако дойда в Европа, ще питам и аз”, каза Франсис, смеейки се...

Сетих се за холандката. Погледнах към нея. Беше се отпуснала под чадър. Имаше сили да ни слуша. Или може би желание. Харесвах бедрата ѝ. Но вече не ми се оставаше на това място.

„Трябва да тръгвам”, казах. „Ще го пуснат Франсис.” Погледнах за сбогом младежа. Така и не разбрах как се казва. Ама това нямаше значение.

Винаги заслужава внимание гастролът на един извънстоличен театър, който показва на софийска сцена свои спектакли. Драматично-кукленият театър „Иван Радоев“ – Плевен гостува с две постановки: „Вишнева градина“ (А.П.Чехов) и „Островът на робите“ (Пиер дьо Мариво), които се представиха на сцената на Народния театър „Иван Вазов“. И двете представления предизвикаха интерес, който провокира разнообразни въпроси.

Нека се обърнем към по-традиционните проблеми, които кристализират в показаните спектакли. Първо по значение е онова, което назоваваме с клишето „репертоарен избор“. Повече от очевидно е, че театърът се ориентира към абсолютните образци на класическата драматургия и отстоява избор на пиеси, които съдържат вечна проблематика и предполагат актуална интерпретация. Важният нюанс в тази политика на избора е амбицията да се отвори цялото възможно ветрило на провокацията, съдържаща се във вечно младата класика. От Чехов, който е добре познат, до Мариво, когото публиката ще трябва да научи и да запомни – радиусът на това очертание демонстрира сериозно театрално търсене. Мариво, макар и със статут на велик автор, почитан като христоматиеен класик във френската култура за нас е почти неизвестен. Пиесата му „Островът на робите“ (1725 г.) се поставя за първи път на наша сцена. Заслужава внимание този жест на откривателство, заслужава поощрение усилието да се търси провокация не в бързооборотното и модното, заслужава уважение политиката на един репертоарен театър да изпълни с истинско съдържание това свое определение на културен институт, като разширява националния репертоар.

Театралните интерпретации на тези драматургични текстове изискват равностойна по професионални умения театрална среда и в това отношение плевенският театър показва сериозно свое лице. Най-радостното е, че и в двете представления участва солидна група млади актьори, редом с по-зряло поколение, което (нека си припомним) е абсолютно задължителното условие за поддържане на разнообразен афиш и репертоар, а също и естествен път за театрална приемственост и обновление. Младите актьори поемат централните роли, с очевидно удовлетворение се хвърлят в сериозните задачи и доказват, че театърът може да разчита на тяхното израстване в бъдеще. В проблемите на художествената политика се вписва и най-сериозният театрален компонент – режисура. Тук балансът е равно разпределен върху две фигури. „Вишнева градина“ е поставена от Василий Сенин (гост от Русия), а „Островът на робите“ – от Васил Василев (директор на театъра).

В полето на сценичната интерпретация двете постановки се докосват леко и могат да се прочетат като параболично свързани с фигурата на метатеатралното. „Вишнева градина“ на Василий Сенин ни предлага поглед към бялата вишнева градина не от позицията на зрителната зала, а от сцената. От дълбочината на сцената пред публиката се откриват покритите с бели платна зрителски редове. Освен че навявя асоциация с белотата на градината, този ход усилва режисьорския поглед към пиесата в посока на предоговарянето: на местата (на участващите в театралния акт), на ценностите (обективните и символични стойности, реализиращи своята цена в продажбата на градината), на перспективите (персонални, социални, културни). Прокрадва се идеята за паралел между неподлежащите на дискусия блага – на красотата и на духовността, като очевидно природната и естетизираната реалност (вишневата градина и театърът) се изравняват. Това е любопитен прочит, който разширява фокуса на вниманието към заплахите на духовното с днешна дата – ако за имението и изумителната вишнева градина е споменато „дори в енциклопедията“, то не грози ли и театъра същата заплаха – да се примири с перспективата на своето смаяване и затихване на въздействието си в социален план до точка на курioз... Василий Сенин предлага интригуваща концепция, която очевидно импонира на

трупата и всеки един по свой маниер застава в недвусмислена защита на театъра. Активизираният от режисьора повик към автентично актьорското зърно довежда до това, че персонажите остават повече при себе си, отколкото при връзката

Репертоар и избор

Плевенският драматично-куклен театър

„Иван Радоев“ гостува в София

„Вишнева градина“ от А. П. Чехов, реж. Василий Сенин, Драматично-кукленият театър „Иван Радоев“ – Плевен

си с другия. Приемам това като възможно концептуално решение, което в случая влиза в леко противоречие със заявената идейна интерпретация за театъра като свръхценност – какво е театър без контакт? (В скоби ще отбележа, че адаптацията към ново пространство винаги носи риск и за жалост, немалко моменти и постановъчни решения страдаха от непривичната среда, в която се представи спектакълът. Повече от ясно е, че в естественото си място в красивата сграда на театъра в Плевен вероятно няма пропадане на звука или загуба на зрително поле за част от публиката.) Ще отбележа силните роли на Красимира Кузманова (Раневска), Надя Дердерян (Варя), Агриан Филипов (Гаев), Бориса Сарафова (Дуняша), Ованес Торосян (Яша). Някои от актьорите останаха по-бледи, други пък по-форсирани, което отдавам на стресиращата промяна в игровата среда. „Островът на робите“ в постановката на Васил Василев е повече от интригуващо предизвикателство и смел театрален ход. Пиесата е в междинната зона на приказката и интелектуалната пародия, като остава откровено свързана и с природата на комедия дел арте. Един прост сложен ход позволява на Мариво да отклочи разнообразни игрови ситуации. Съществува остров, където всеки пристигнал добива нова социална роля – слугата става господар и обратно. Пиесата проследява трансформациите на две двойки, които, озовали се на острова, се сблъскват с правилата на промяната и с изпитанията на новите си роли. Тази елементарна ситуация е разработена от Мариво в стилистиката на виртуозна поетика на изтънчена

комбинаторика. Историците на френския театър отбелязват една особеност на тази драматургия – стила на изтънчен и остроумен разговор, жонглирането с парадоксални тези и антитези, играта на думи и превратността в значенията, които характеризират творбите на Мариво, са създали нова дума – „мариводаж“. Тя навлиза във френския език, за да означа съчетанието между интелектуална изтънченост и игра с езика като върховно удоволствие и умение да се изрази красотата на превратността (в най-разнообразни перспективи). Режисьорът Васил Василев предлага естетика на абстрактното като подход към подертаната условност на театъра на Мариво. Чрез неутралните силуети на няколко колони и завъртания на сцената (сценография и костюми Константин

Вълков) разменените роли могат да бъдат конфигурирани до безкрай, подобно на огледалните групирания на стъклениите парчета в калейдоскоп. Към този образ ни навявя и играта с осветлението, която сменя нюанси на цветовете и разлага възможния спектър на светлината във всички негови тоналности, като отново и отново преминава от топлото към студеното. Същият принцип на самопораждащата се игра е експониран и в отношенията в/между двойките. Не може да не се признае прогностичното чувство на Мариво, който нагледно демонстрира менливостта на социалната роля и въздействието на контекста върху персоналното преживяване на позициите на господар, на роб, на демуург. Режисурата залага най-вече на този аспект от идейния потенциал на пиесата и чрез театралното (камо игра) концентрира мисълта върху социалното (камо идея за свободата). Актьорите с изключителна готовност поемат играта, успяват да удържат както на връзката с импровизационната традиция на комедия дел арте, така на пластическата линия на стилизация и хореографиране. Бих пожелала точно този план на смело игрово удоволствие от фантазията на импровизацията да бъде по-активно и по-мощно развит като театрална естетика.

Очевидно трупата има сили за сложни театрални жанрове и постановъчните езици, които режисурата предлага, могат да бъдат още по-категорични и смели.

ВЕНЕТА ДОЙЧЕВА

IN MEMORIAM

Напусна ни актьорът и дългогодишен председател на Съюза на артистите в България СТЕФАН ИЛИЕВ (1935-2018)

Стефан Илиев е роден на 25.06.1935 г. в Истанбул. Турция. Завършва актьорско майсторство при Н.О. Масалитинов във ВИТИЗ „Кръстьо Сарафов“ през 1958 г. Дебютира в ролята на Дженаро в „Лукреция Борджия“ от Виктор Юго в ДТ – Габрово. Работи в Драматичен театър – Габрово (1958 – 1959), Драматичен театър – Плевен (1959 – 1960), Драматичен театър – Перник (1960 – 1964), Народен театър за младежта (1964 – 1966), Театър на поезията и естрадата (1966 – 1969), Театър „София“ (1969 – 1990), МГТ „Зад канала“ (от 1990). Сред по-големите му роли в театъра са: Авакум Захов в „Спящата красавица“ – А. Гуляшки, Херцогът в „Скъперникът рицар“ – А. С. Пушкин, Поручикът в „Поручикът и Марютка“ – Б. А. Лавренъов, Браун в „Опера за три гроша“ – Б. Брехт, Гьоринг в „Червено и кафяво“ – Ив. Радоев, Вершинин в „Три сестри“ – А. П. Чехов, Сър Оливер в „Училище за сплетни“ – Р. Шеридан, Г-н Смит в „Плешивата певица“ – Й. Йонеско и др. Поколения зрители го помнят от филмите: „Пленено ято“, „Между релсите“, „Конникът“, „Отклонение“, „Свобода или смърт“, „Осмият“, „Господин Никой“, „Един миг свобода“, „Откраднатият влак“, Трудна любов“,

„Зарево над Драва“, „Този истински мъж“, „Магистрала“, „Малката русалка“, „Да изядеш ябълката“, „Снимки за спомен“, „Куче в чекмедже“, „За госпожицата и нейната мъжка компания“, „Забравете този случай“, „Петък вечер“, „О, господи, къде си?“ и др. Стефан Илиев беше Председател на Съюза на артистите в България (САБ) между 1990 и 2005 г. Носител е на наградата на САБ „ИКАР“2015 за Чест и достойнство“.

Калоказатии

Цветан Марангозов

Schoenheit ist der Glanz des Wahren.
Немска поговорка

На Мая Горчева

Нощта умира. Оптически несъзнателното разкрасява клишето на изгрева. Централното светило (*единственото реално божество, от което зависи всичко*) наднича зад хълма.

Килимче от два квадрата кожа плува синусоидно между оцветените в жълто и червено облаци, понесено от копнежа... по какво? По едно последно влюбване? (*шегувай се*)... По едно последно вдъхновение? (*сти ми се*)... По една непредизвестена кончина? (*оживява*). Да, това е думата! Копнеж по една непредизвестена кончина (*как не се сети веднага*)... случайна ледена висулка... или гребен астероид... или заблуден курушум, предназначен за друг – ще спести кошмара на саморъчното действие, ще спести срама на околните пред „свободната му воля”.

Комката (*от мъжки пол на име Пикасо*) примигва в забавен каданс; белите пантофи на лапите месят тестото на съгласието; краят на опашката се подписва. И той/тя отстоява собствени правила и вкус, пълноправен член е на домашната им хетероутопия...

... часове на разменена тишина (*тишина на високи децибели*), плюс тишината отвън, съставена от шепота на милиони насекоми, населяващи дивото лозе; плюс тишината отвътре в безвъздушието на мозъка – тишина на спрял часовник, осъзнал условността на отмереното време. Между неврони и трансмитери, миризма от къси съединения; последната гражданска война завърши с примирие поради изтощеност; войната между памет и проекция, между съвест и егомания, между настояще и било що било. Резултат: умора на материала. Велурено равнодушие. Толерантност до безразличие. *Nekrophile Akzeptanz*.

Ох, калá, ах, калá...

Един дълголетен гарван в стария орех (*долетял от близката граница с Гърция*) пребежда презгракнало: „...ох, гобрррррота... ах, кррррасота...”

Красиво е бебето в количката. Поради неуспешните опити появяването му да бъде предотвратено, отказало млякото на родилката. Затова ли му липсват жизненоважни съставки, най-вече геномът, регулиращ самочувствието и душевното равновесие?

Красив е споменът за популярните романи на 40-те. Разведените му създатели го настаняваха при различни роднини и приятелски семейства. Оставен сам, изчиташе техните библиотеки.

Вечната Амбър надви чумата. Скарлет О’Хара откри другия пол. Равик и Жоан се надпиваха под Арката. Талантът на Мартин Игън прескочи социалната яма и постигна амбицията на любовта си (*което разплака неудържимо невръстния читател*).

Още по-красиво щеше да бъде, ако не беше роден в клиника, а на разорана нива (*разорана от Златю Бояджиев?*). Нехигиенично било, но пък архаично, романтично, патриотично, автентично, земно, знаменателно и прочие – радост на поклъващото семе. Представата събуждала сакрално усещане за биологичност.

Дъх на гнила шума и мъх.

Високопарни тестисули в безполова самота. С миниатюрни компактдискове под клепачите, вторачен в ято възбудени пиксели (*не се препоръчва под 80 години*). Докато беше от мъжки пол, си боядисваше посивялата козина и погледът му събличаше преминаващите млади задници. А сега? Сега му липсва горивото, необходимо за задвижване на очните ябълки. Сега последната молекула тестостерон си спомня с весела погнуса за жалките мизансцени на максималната близост; за булгарното самоотмощаване, умножаващо похотта. И как кулминациите рушат достойнството ти. И остава? Остава кокалът на оглозгания нагон, това остава,

„Момиче с птица“, надгробна стела от мрамор, 450-440 г. пр. Хр., Музей „Метрополитън“, Ню Йорк

миличък. Пикасо гърпа ушите, разбира материята, има опит, котките на съседите редовно му гостуват в градината.

Пикасо битува в нестихващо настояще; за разлика от стопанина му, който не успява да улови в чиста форма личното си „тук и сега“ – веднъж без намесата на „вечно вчерашното“ или на „вечно антиципиращото утре“. Жива централа за организиран отпор на генетично заложената потребност от съучастие в колективните ритуали и безумия. (*Поради липса на метафизика сега подиграните от историята вярват на хитроумни баби.*) Пикасо: А той?! Той в какво вярва? Той ли... ами той по принцип не вярва в нищо... вече. „На“ и „в“ нищо. Изгуби такава потребност. Недостатък на дълголетието. Още в 50-те години се научи (*го научили*) да не вярва и на себе си. Тъжен случай. Съществува пасивно в центробежно единчество. След преживените различни „вечни истини“ (*милиони загинаха*) и след дузина съсипани приятелства накрая не остана на кого и в какво още... (Бележка: да помисли има ли „красива отчаяност”).

Хладен ветрец пилее дискретно рижава та козина. С Пикасо очи в очи. Миниатюризираното отражение в кехлибарените тригълници онагледява реалната им нищожност (*тук „small is beautiful“ не работи*).

Старият гарван гледа строго; „ето го, това е той, егото – изключение от всяко правило“, плюс една котка на име Пикасо. Да, тоест не! Не, това не е котката на Шрьодингер. Присъствието на точно това животно е по-реално от присъствието на който и да е жив човек...

Ох, калá, ах, калá...

Прецъфтявайки, люлякът ухае най-силно.

Тя се придвижва с грацията на водно конче. Той си позволява да не заплаче. Целта е съзнанието, че всеки миг е и последен, нали скъпа. Целта е „всяка минута едно ново начало“. Тя: Но имало и безнравствена красота, нали скъпи. Той: Например кратката ѝ афера с най-близкия му приятел. Ах, направи го красиво. Без лъжи и потайности. По европейски го направи. И се върна при него с лъчезарна усмивка. Ах, ах, пак по европейски (*красивото по ръба на упадъка*). Тя: Красив е почеркът на порочното му писане например. Той: Например красива е мухоморката в централната леа на градината. Тя: Но имало и грозни форми на нравственото. Той: Суетната доброта например. Позата на социалната загриженост например.

Намрапената подкрепя например. Или моралната безмилостност например. Примери бол. Тя цитира с всеопрошаваща усмивка: „*На вкус и на цвят товарищей нет*“. Още при първата им размяна на погледи (*преди цяла вечност беше*) усетила, почувствала, преценила, има пред себе си „добър човек с лошо мнение за себе си“. Персонално изместен от прекалено самопознание. Признава, това веднага я привлече. Обаятелен вариант. Чаровен алгоритъм. Симпатичен оксиморон. С една дума сладък сапун, присъщ за мечтатели, поставили непосилно високо собствената си левта... Той: За грозното на многоточията... (*не, стига с тези многоточия, полазими страниците му като дребна шарка*)...

Ох, калá, ах, калá...

Конклавна оптика. Лежи по гръб подобно бръмбара на Кафка. Кой? Той ли? Зрителното поле е задръстено от зеленикавосива плът, непознати физиономии надничат, наблюдават безучастно. Той е изненадан от спокойствието си... Кой? Той ли? Той не любопитства. Той не се пита коя е причината да настъпи последният му час. Той не си спомня да е болен (*нищо не го боли*), ще рече, той умира при сравнително добро здравословно състояние. Кой? Той ли? Кой по-точно... Мисълта, че това не е той... този, който сънува, рязко го събужда. Той е, да, ето го. Тук е, целият обял в студена пот. Беше сън-репетиция? Изправя се до леглото, поема дълбоко дъх, задържа въздуха, изпуска го под налягане „пцссссссссшшшш...“ (*звучи като намушкана гайда*)... Ура! Все още превръща кислород във въглероден двуокис...

Сухожилия и изпъкнали вени прелистват картотеката за знаци и значения, избират картончето с думата *Калоказатия*. Пикасо предлага заглавието да е в множествено число – прието...

Централното светило (*от което зависи всичко*) протяга кърваочервени ръкави и потъва в сенчестия пейзаж.

Лято 2016 г., на село

Конструкции

Ахинора Антова

Когато някога през Средновековието шарлатанинът Джон Мандевил, който навярно дори не е напускал родния си град, описал фантастичните си пътешествия и със силата на въображението разказал на Европа за света, който се намирал отвъд познатото, още преди нейните флоти напълно да го завладеят, той не само добавил над 800 нови думи в речника на английския език, но и сам създал онзи свят, който едва по-късно щял да бъде открит.

Когато идеята предхожда фактите, когато лъжецът се превръща в творец и когато езикът създава свят, единствено въпрос на време е фантазията да съвпадне с действителността.

Един алтернативен начин на „бъдене в света“ е случаят „Йозеф Корнел“ – син на Новия свят, който никога не е напускал Ню Йорк и цял живот живял с майка си и брат си инвалид в Куинс. С колекционерска страст той събирал фрагменти и артефакти от различни краища на земното кълбо, за да ги помести накрая в дървени кутии, които самият той нарича „конструкции“. И двата случая доказват, че в света ние не се движим реално. Едва след като сме го създали интелектуално, едва тогава можем да преминем през него и материално. Но и създавайки го, ние пак само разглеждаме частите му.

Светът е едно цяло само във вид на компилация.

Виена I

По-късно днес щеше да се състои *Дългата нощ на църквите*, когато те щяха да останат отворени го след полунощ. Карнавален ден и за благочестивите, и за грешниците.

Глухонemi деца подаряваха свещи по входовете на храмовете. По-късно аз щях да вляза пияна в един от тях и дълбокомислено щях да се възлеждам в трепкащите по варосаните стени сенки на молещите се в един глас вярващи, туристи или просто смесили се с набожната тълпа случайни посетители като мен.

Още в ранния следобед към града започнаха да се стичат поклонници от цялата страна. Тъжна върволица от отчаяни семейства с техните уродливи деца-аутистчета, пристигнали от околните села, премина мълчаливо покрай мен.

Живота си те така или иначе прекарваха по църквите и окултните местенца на страната. Днес грижешата се за техните нужди благотворителна организация бе наела дори свещеник-екскурзовод, който да ги разведе из пищните църкви на столицата.

Родителите бутаха угрижено инвалидните колички на бледите си синове и дъщери, които сякаш бяха сгърчили във вечна молитва вдървените си дълги пръсти.

Цялата тая мълчалива процесия тъпчеше смирено след черното расо на своя пъргав водач. Майките гледаха благоговейно църквата Votiv, а бащите извърщаха похотливо глави след отминаващо момиче с къса пола.

Виена II

Приседнали в усойната сянка на църквата в осми квартал, дочуваме от отворените прозорци на съседната сграда тракане на прибори в чиния. Един своеобразен шум, който може да бъде доловен само през лятото и който напомня за детство – сезонът на безвремието. Отгоре, над купола на църквичката, звезда блещука още преди да е залязло слънцето. Бялата диря, оставена от самолет, ѝ прави компания.

Виена III

Два празни стерилни погледа в празния стерилен ресторант на хотела. Вратовръзката – твърде спретната. Кокът – прилежно прибран. Синът – вероятно много далече, отвъд океана, и отдавна пиян.

В току-що пресушената бутилка се оглежда болката от неосъзнатата повтаряемост на една безлична жизненост.

Наближава полунощ. Прекосявайки неосветената част на Stadtpark, виждам как патици се гонят безредно в един световно-подреден хаос и всичко придобива обратно смисъла си. Изплювам се в ръкава на Дунава под мен, а някъде отвъд него нагло ми се зъби неоновият гребен на Виенското колело. С обърнатата си заханка то напомня в нощта карнавално-зловещата усмивка на котарака от „Алиса в страната на чудесата“.

Виена IV

Опитвам се да надникна иззад обехтелите, програни пердета на одимените виенски кръчми, сервиращи по традиция тежка бира в захабени халби.

Във всяка пора на тялото ми се просмуква мирисът на цигари, избълван на кълба от отдушниците на нощните заведения.

Един дълбоко скътан уют, който да нося в яката си.

Виена V

В Stadtpark руско красиво семейство туристи не спря да се снима в различни пози пред бюста на Александър Целинка.

Появилаата се няколко минути след тях двойка японци дори не забеляза монумента. Двамата щракаха снимка след снимка, наведени над нещо ниско долу. Правеха портрети на срамежливите тичинки на лалетата, насадени в основите на паметника.

Дълго си мислех, колко ли женски ръце са презгръщали златните крака на Шраус и не забелязах кога чаят ми се е напълнил с дъждовни капки.

Природата ми е интересна само когато я откривам случайно в града.

В планината липсва метафората.

Виена VI

Иззад сецесионните сгради на града – импресионистични облаци.

По ъглите – минималистичният рисунк от пиянско изпикаване.

Виена VII

В главата ти – филмова музика от Корценъовски. Мисляш си за „самотния мъж“ и оная дистанцираща острота на възприятията, присъща само на скърбящия. Самотата е любимото ти занимание през есента. Музиката те поглъща като бял кит и постепенно преставаш да бъдеш себе си.

Половин час след полунощ достигаш Karlsplatz. Църквата в дъното – по-самотна и от теб. В тъмното само ти и тя, и половин синкава луна – както винаги озадачена. Припяваш си тихо „Blue moon, I’m no longer alone“ и танцуваш в езерото, осъмнало без вода.

Завещаните от лятото полупресъхнали локвички едва побират по една звезда в себе си.

Човек на колело и с виолончело на гръб профучава някъде зад теб. Следваш го с поглед. Жълто листенце се отровна носталгично от дърво и аха да се осмели да капне на рамото му.

В този момент се чувстваш по-близка с планетите, океана и неговите грозни дънни риби, отколкото с хората... И тъкмо козато си мислиш, че не може да стане по-клиширано, виждаш и падаща звезда. Опитваш се да забравиш онова, което тъкмо си пожела.

Сенките на ангелите стражи от двете страни на църковния вход приличат на дяволи. Затова обичаш тая църква и нейната искрена двойственост.

Обратно по пътя към въщи следваш дядото с раздрънканото колело, който се спира, за да надъърне във всяко едно кошче за отпадъци. Колко трудно завърта педалите при всяко следващо тръгване. След малко пътищата ви ще се разделят и той ще се потули в мъглата, а на теб няма да ти остане друго, освен да ти се прииска ексцентрично да бръкнеш в някое от кошчетата.

Малко по-късно без ни най-малко да усеща твоеето присъствие, дядото ще пресече пътя ти за втори път, откакто негласно си си взела „сбогом“ с него. А в един след полунощ той вече ще се е скрил от погледа ти в една странична уличка и когато най-сетне я достигнеш, ще да изскочи отново иззад ъгъла и почти ще се сблъска с теб. Ще каже разсеяно „опала“ и ще продължи нататък със старото си колело. Ти ще се размееш на глас на всичко и най-вече на факта, че той дори не подозира как вие с него всъщност отдавна се познавате. Твоят смях и умореното поскърбяване на колелото му току-що станаха приятели с нощта.

Виена VIII

Благословен е градът в неделната декемврийска нощ да притежава сам звездите си и да не ги споделя с жителите си. Прекосявам площад, чиито очи плачат със сълзите на жена. Останалото е отровнозелената патица на бъдеща руина. Вселенски страх и космическа тишина, подредени от ударите на часовника, които събират тия двете в съдбоносното безвремие на моята разходка. Проклинам

утрешния ден и се влюбвам в нощния вятър, пронизал гърдите ми и нахлул така мъжествено в дробовете ми. Ах, как ще ми липсва този тъй тъжен свят!

Виена IX

Този град е само призрак. Дух без тяло. В този град хората се раждат вече уморени. Прегдевременно узрели. И виновни. Залезите на този град не са красиви, но по забележителен начин разцепват сградите на две. Първите четири етажа – обгърнати в мрак. Последните два – заемти от оранжево. Сякаш всеки следобед някой там горе си играе да слепва колажи от стари, черно-бели фотографии и съвременни картички от топли, средиземноморски страни. Залезът в този град започва от сутринта и продължава цял ден.

Неапол

Сякаш след края на света Неапол е последното останало доказателство за някогашния блясък на човечеството. Град на две ниъа, в който животът и смъртта се осмислят взаимно, означавайки едно и също нещо. Горе във високото – откритият и слънчев резиденциален квартал Vomero и замъкът на San Martino, даряващ щедър изглед към Неаполския залив, а долу в ниското му – грозни хора, живееци като плъхове в разпадащи се, обгърнати в усоен мрак малки домове кутийки, от които се носи вонята на мухъл, риба, съра и белина.

От ерозирали тераси надничат дебели жени с техните човекоподобни деца. Сиво-зелена плесен е завзела фасадите на сградите, някога боядисани в топли оранжеви нюанси, а сега обгърнати в цъветовете на потънал кораб. Като че ли в Неапол все още е запазена ъерархията на средновековния феодален град – мрачна спирала, напомняща кръговете на Дантевия Ад. В галерията „Umberto I“ – нетипично струпване на хора. Усмихнати африканци, нелегално продаващи чанти ментета и тръплестата изрусена полицайка, която няколко мига по-късно щеше да послужи за тяхна примамка. Виждайки я да влиза през централния вход на галерията, те я наобикалят като подплашени газели и без дори да свалят нелепата усмивка от лицата си, започват бавно да разширяват радиуса около нея, отдалечавайки се в посока останалите странични изходи на галерията. Един ловен ритуал, който се разиграва ежедневно в различни краища на града. И тогава – внезапната поява на мускулестия полицай, изскочил от засада, който се стрелва с кръвожаден поглед към подплашените газели. Сцената се стоваръа така светкавично пред очите на туристите, че не всички сварват да извадят телефоните си достатъчно ловко, за да я заснемат. Настъпва всеобща суматоха и малко подир това – абсолютна тишина. Само в центъра на галерията остава да лежи, проснат в краката на полицая, трупът на цял един човешки живот – мръсният вързоп с десетина чанти вътре, който един от подплашените африканци бе изпуснал след себе си. Скрит зад една мраморна колона, той продължава да се усмивъа дежурно, наблюдавайки безвъзвратното отнасяне на вързопа. Какво щеше да каже на робовладълеца си тази вечер?

На следващия ден горе на терасата на San Martino, откриваща прекрасен изглед към града, малко зло куче яростно подгони полицай пред магазин „Копола“, самото то преследвано от опашката си.

Всеки понеделник археологичният комплекс на Бая е затворен за посетители. Обгърнат в бели облаци, днес Везувий също остана затворен за любопитното 50-мегапикселоъо око на туриста.

Помпей

Влакчето към Помпей – мръсно и обсипано в слънчев пращец – изведнъж бе огласено от пискливото гласче на едно също толкова мръсно и слънчево момиче циганче, придружавано от младолук баща с акордеон. Детето пееше на плейбек и с цяло гърло се дереше: Bailando, bailando, bailando. Крехко като морско конче и съвсем невърстно, то така женствено научи малките си устнички, когато един мъж вместо пари му подаде розова дъвка. В Неапол – този зрял и презрял град – не бяха останали повече деца.

Застрашен от наближаващата лятна буря, днес Помпей успя да прогони гъстите орди от американски и германски туристи, неизменно облечени в сафари-грехи, и доволен остана владение само на едно котенце, гълъбче и две гушерчета. По улицата, по която някога проститутките лупанарки са лаели като вълчици, за да ориентират чуждестранните моряци, накъде да тръгнат, ми се стори, че дотух сподабен вълчи вой. Оглеждах се. Бях сама. Взех камъче и го метнах във въздуха. Спомних си за англоезичните момчета с жилави гърбове, които живееха в нашия hostel в Неапол и

чието единствено задължение бе срещу храна и подслон да „забавляват“ нощуващите в хостела западноевропейки, гарявайки ги със сувенир-авантюра. На малката гаричка в Помпей се видяхме принудени да разговаряме с пенсионер ерген от Швейцария, когото така и не успяхме да убедим, че никои не идва в Италия, за да се наслади на навреме пристигащи влакове. Този хронично нещастен човечец се бе осмелил, макар и за ден, да напусне Капри и прикривайки неумело страха си с враждебен поглед и недоволно сумтене, не спря да се озърта и да опипва циповете на десетките си малки чантички и джобове, окичени с швейцарския герб, чак докато се качи на ферибота, с който щеше да отплава към сигурната си златна клетка на красивия остров, където безуспешно щеше да се опитва да забрави и за „бежанската криза“, нарушаваща спокойното му еснафско съществуване, и за закъснелия мръсен влак от Помпей, и за „Тръмп“, без някога дори да е способен да осъзнае, че самият той бе Тръмп. На централната гара обратно в Неапол момче бе завело сляпото си момиче да докосне огромния пластмасов розов охлюв. И тя наистина успя да пипне розовото му, усмихвайки се със сивите си очи, зареяни някъде далече пред нея!

Родина II

Тая гнусна и мръсна България, която в августовския пек седи разкратено на монтанската автогара, е тая, която обичам най-много. Става ми някак винаги домашно и уютно, когато видя красиво момиче да си хвърля все още горящия фас на асфалта. Има народи, които са развили екологично самосъзнание и са поели грижата за природата и има други, които все още са природата. „Не“ на западняшкото лицемерие!

Родина III

През първата ни вечер, прекарана заедно, с баща ми обиколихме познатите места в смълчаното село. Понякога кучета ни залайваха апатично, но аз припряно продължавах да му преразказвам спомените на баба. Най-напред се отправихме към гробището, клекнало над селото. За една година то беше пораснало двойно, а селището долу сякаш се бе смалило, като кутре, сушено в нозете ми. Чувствах се като великан. Бях всесилна и изправена там на хълма, обсипан с мъртвци и таласъми, можех да дочуя всичко, което си говореха баби и кози дори в най-крайната махала. Тази година поредното ми лято на завръщане бе белязано от призрачните бели коне на опустял спомен за детство. По-късно през нощта минахме покрай старото селско училище. Бяло конче пасеше кротко в двора му. Най-напред погледът ми се спря върху олюпената стена с избледнял жълт надпис „Науката е слънце“, сетне вдигнах глава към слепите прозорци на глухия училищен коридор. В края на редицата от прозорци леко поклащаният се човешки скелет все така самотно надничаше от кабинета по биология, а долу в ниското потъналото в тучна трева футболно игрище тази нощ се бе превърнало във владение на бялото конче. Няколко седмици след това, пътувайки обратно към София, мернах от влака в друго такова село едно друго такова училище с друго бяло конче в него и тия две кончета заключиха в себе си краищата на моето лято-завръщане. Спомних си самотния скелет и ужаса, който той някога всяваше в мен. Въпреки страха от него, когато бях малко момиче, всяка вечер правех ритуални разходки до двора на училището и хвърлях плах поглед нагоре към прозореца на кабинета по биология, уверявайки се, че скелетът все още е там – бял и ням. Бялото е цветът на смъртта.

На село забих пръсти в чемширов храст и това ми навя спомен за селско погребение. Спомен, изцяло изтъкан от миризми. Дъх на късна есен и втвърдена земя. Нозете ми са влажни и изстинали, обути в два ката чорапи, плетени терлици и кални, гумени галоши. Дъх на прясно баросана стая. Дъх на разтопен восък, накапал по пръстения под и по тавата с варено жито. Дъх на ошавена кокошка, попарена с вряла вода. Изпотени забрадки с дъх на некъпана, брулена от вятър коса и кожено елече от някогашна соц-конфекция, миришещо на нещо запържено. Пред вратата червена локва с дъх на прокиснало вино, образувала се от преливането за „Бог да прости“. Попът мирише на ракия и бяга от тамяна. Ковчегът е положен върху три стола в центъра на малка стая и ухае на дървесна сърцевина. Тялото в него вече не мирише на нищо.

Мюнхен

Мюнхенската гара. Утроба. Те не преминават. Те влизат – излизат, влизат – излизат. Потни и мръсни. Брадясали и уморени. Пуфтейки, сумтейки, димейки. А тя ги очаква с вълнение, поглъща ги бавно и с охота. Подслонява ги съвсем за кратко в огромния си и топъл като оранжерия търбух. Трийсет и два глухи и слепи коловоза. Никои не се задържа на тях за дълго. Нещо твърде женствено има в тая гара. Като дебелата мечтателка, която накрая винаги остава излъгана и сама, но никога не губи надежда. Нещо твърде женствено има в неизвестността, чакаща те на всяка една гара. И всеки един неин нов посетител се превръща поне за миг в жена с незададени въпроси и смели очаквания, пърхащи в корема ѝ. Кога ще слезе той от влака? Дали е останал същият, какъвто бе някога? Дали аз съм същата? Кога ще пристигна? С кого ще ме отведе? Къде ще се озова? Какво ме очаква там? Гарата – началото на всяко случване. Началото на всички начала. Отвореността на всичко и всеки към всичко и всеки, така присъща както за педантично стезгнатия предната вечер куфар, така и за набързо наблъсканата в последния момент с мръсни грехи раница. На перона – двойка старци. Облечени празнично, гледат просълзени към хоризонта в дъното на коловоза. Бялата роза в ръцете на дядото потрепва в очакване на някого. На щерка? На внук? На другар от фронта? В купето ми момиче разказва най-големите си страхове и тайни на абсолютно непознатия насреща, защото знае, че никога повече няма да го види. В коридора той се влюбва в преминаващата зад гърба му, но веднага щом стъпи в родния си град, забравя и нея, и влака, и себе си. Докато чакам моя влак и моето начало, пътуващо на него, аз ще седна на перона до единствения обрастл с трева коловоз и ще дочета книгата, за която така и не бях намерила време досега. Време. Гарите го подаряват, т.е. продават ти го с цената на билета. После ще вдигна поглед към часовника и с радост ще осъзная, че стрелките му не са помръднали вече часове наред. Изпуснала съм влака. Ще се наложи да изчакам до следващия и да хвана другото си начало. И така, докъде бях стигнала? А да, страница 72, перон 1...

Венеция

Влага попива в петите ти. Плесен засяда в ноздрите. Мъхено-зелено пъляз по керемидено-червено. Природата се грижи да поправи щетите, нанесени от водите ѝ и покрива оголените тухлени глезени на Венеция с топлия чорап на мъха. Усойно е и кихаш често. В базиликата, в която спят скулптори, композитори и дожи, гониш ледения си дъх на пръсти и се надяваш душата ти да не изхвъркне заедно с него, оставайки завинаги залостена тук. Бързаш да излезеш навън и да се стоплиш на първото февруарско слънце, поглезвайки се с поничка, пълна с крем и ром. По носа ти остава пудра-захар, която едва следобедният ситен гъждец ще отмие. Близко до еврейското гето И. ме повдига на ръце, за да пипна за късмет металния нос на Sior Rioba – една от трите малки статуи на Campo dei mori. Легендата разказва, че Мария Магдалена превърнала тримата братя търговци в студен камък, наказвайки ги за тяхната алчност. Приседнали презгърнати на малкия площад, задрямваме за миг, и оставяме тримата братя да бдят над нашите сънищата – черни гондоли. Ала в своята немота те не успяват да ни предупредят навреме и самите ние се превръщаме в сложет за снимката на весел застаряващ германец. Върху комина на жълта сграда с медальон, изобразяващ два влюбени гълъба, два истински гълъба правят любов, издавайки гърлени звуци и сипейки мокри сиви перца върху уморените ни от студа и влагата глави. Разхождаме се безмилостно, безцелно, безкрайно. Губим се, намираме се и после пак изчезваме в паралелните светове на потайни площадчета. Потъваме в кладенците им и се опъваме като котки по червените им пейки. През нощта умираме и по изгрев слънце пак се раждаме. Ала никога не успяваме да се събудим навреме, за да отидем на покрития рибен пазар Rialto. Виждаме червените му ментии от другата страна на канала, но докато прекосим лабиринта на града и множеството паралелни вселени в него, и пазарът вече е опустял. Навред из него все още мирише на прясна риба и сол, но риба няма. Като изгладнели кучета душим из ъглите на

Худ. Дамян Дамянов

пазара с носове, вирнати във въздуха и не е никак трудно да доловим характерната миризма на тиния и морско, а заедно с нея долита и глъчта на продавачи измамници и туристи наивници. Може би пазарът е все още отворен някъде тук, само ние пак сме объркали уличката и не сме попаднали в правилната вселена. От всички страни в нас са вперени студените очи на изваяните по капителите глави на морски чудовища, а аз за малко да се подхлъзна на лъскаво петно, изтекло от вътрешността на някоя голяма риба. В работилницата за лодки в Dorsoduro зелените дъна на гондолите, обърнати по корем, също са наредени да се сушат на слънце като току-що уловени сардини. От прозорците на ресторантите доволни усмивки оголват катраненочерни зъби, оцветени от приготвените със смъртоноското мастило на сепия спагети. Крачим нагоре-надолу като в оживяла картина на Ешер, а аз гълтам марципанени карнавални маски и ги разтапям с черната горчива напитка от сицилиански портокал. Когато падне нощ, всички венецианци свалят маските, събличат театралните костюми и като по команда напускат Венеция, изоставяйки я в ръцете на туристите. Качват се на автобусите, чакащи ги край града, и се прибират в истинските си домове, нейде в сивите индустриални квартали на Местре. И тогава декорите опустяват, статистите се скриват от сцената и дори туристите напускат тихомълком залата без прощален аплауз. Навред е тихо като в театър. Чувстваш се странно, защото си отвикнал да не долавяш характерния градски шум от клаксони, сирени на линейки и грънчене на трамваи. Само плясък от малки вълнички. Този град не е тук заради жителите си. Те са тук, заради него. Всъщност няма нито жители, нито град. Само неговият призрак е останал – запечатан в картички, календари и ключодържатели. Венеция се продава като уличница, която обаче добре знае цената си. Тя е куртизанка и малки Казанови – японци джуджета – щипят зърната ѝ нагло, по няколко пъти на ден отнемат девствеността ѝ с Nikon, влачат гумените си ботуши по нежните извивки на мостовете ѝ, изпускат паспортите си във водите ѝ с цвят на омекотител, секнат се в покоите на дворците ѝ и нелепо ѝ се хиялят от червените кухни на лъскавите ѝ гондоли.

Из „Сонатини за лява ръка”

Hukuma Nankov

GESTALTPSYCHOLOGIE

Когато в неделя на обяд жителите на град Н. излязоха от църквата и благоговейно отправиха смирен взор към синьото небе, те видяха там огромен мъжки орган. Съдейки по снимките и видео клиповете, появили се секунди по-късно в електронните медии и социалните мрежи, органът беше дълъг не по-малко от трийсет километра и беше нарисуван доста сърчно, дори може да се каже майсторски и не без чувство за хумор, с дим от военен самолет.

Седем минути погир инцидента Военното министерство започна издирване на виновниците. В специално изявление вицеадмирал Дик Сакър, командващ военноморските сили, заяви, че Министерството ще направи всичко възможно да открие и накаже извършителите. „Нашата доблестна армия” – се казваше в изявлението – „неуморно бди за националните ни интереси и абсолютно не допуска подобни неуместни и детински шеги, петнящи честта на пагона!”

Следобедните новини многократно показваха органа и поканените в студиото учени съобщиха, че образът ясно се наблюдава от сателитите в околоземна орбита. Органът, допълниха учените, е бил заснет и от робота на NASA, работещ вече трета година на Марс. Междувременно Google също съобщи, че новият образ е бил уловен и от тях и вече е включен в техните карти на Земята. Късно следобед Ватиканът излезе със своя версия на изображението: това видение, твърдяха светите отци, не е онуй, що Адам е прикрил с лист от смоковница, а кръст Божи от светлина, същият кръст, който е съзрял в небесата император Константин Велики, кръстът, който го е водил към военна победа и го е подбудил да покръсти в христовата вяра Римската империя. Кръстът е знак профетичен, той предупреждава, че Господ-Бог отгоре вижда всичко и залитащите от правия път ще счупят ногата своя. Лидерите на Ки К्लух Клан излязоха с група интерпретация – образът представлява горящ кръст под бяла качулка с дупки за очите. Бог праща недвусмислен знак за превъзходството на бялата раса, която ще очисти земята от цветнокожи, евреи и имигранти. Многобройни неофашистки организации и всевъзможни формирования на бръснати по разни начини глави обявиха рисунката за леко деформиран от въздушните течения, но неоспоримо ясен пречупен кръст – символ на това, че денят на реванша вече е близо. „Четвъртият райх пред нас сияй!” – пееха те и като доказателство сочеха едно незабелязано дотогава облаче в конфигурацията на изображението, което поразително приличаше на квадратното мустаче на Фюрера. Левите сили тутакси се противопоставиха на всички тези тълкувания и непоколебимо заявиха, че специално нает от тях червен самолет е нарисувал в небето сърп и чук – призив за международна работническа солидарност и решителен отпор на настъпващия глобален неолиберализъм. World Association of University Women (WAUW) – Световната асоциация на университетските жени яростно отхвърли всички тези обяснения като фалоцентрични самолюбувания и самообожавания. Изображението, обявиха учените дами, не е мъжки, а женски орган. Феминизмът трябва да крещи, за да бъде най-накрая чут и затова до женския орган са нарисувани две огромни гърди, които само заслепеното мъжко бълнуване за власт не може да разпознае, понеже това не изнася на мачизма. Привечер, в началото на най-гледаното телевизионно време, всички канали започазваха новите реклами на Toyota, от които стана видно, че рисунката е всъщност грамадно лого на тази най-голяма в света автомобилна компания. В рекламите логото се носи над земята като извънземен космически кораб и с тайно оръжие разбива на пух и прах колите на General Motors, Ford, Volkswagen, Fiat, Honda и Nissan, след което оцетените собственици на въпросните моторни возила ентусиазирано приветстват междувездните пришълци, покатерват се на кораба и със скоростта на светлината отлитат в галактика Toyota. Apple незабавно излезе с официално съобщение, че започва съдебен процес срещу Toyota за откриване на патентованата идея да се прави глобална реклама на най-новия iphone посредством небесни картини в различни пазари по света, всеки от които има собствена културна специфика. Правният екип на

Apple даде доказателства, че в Китай последният модел iphone се рекламира посредством изображения на дракон, традиционен символ на късмет и сполука. Именно такъв дракон Toyota представя като свое лого и космичен кораб, заклочи Apple. Вечерта Министерството на отбраната съобщи, че виновниците за злополучната шега са открити, арестувани и незабавно ще бъдат изправени пред военен трибунал по обвинение в тероризъм. Шегобийците са двамина аматьори без пилотски права, които по все още неизяснен начин са задигнали стелт-изтребител F-35C от военноморската база край град Н. Имената на самозваните „художници” са Леонардо да Винчи, гражданин на блискоизточна държава, живеещ нелегално в Париж, и Пабло Пикасо, незаконен имигрант от Мексико. Съобщението на Министерството бе прекъснато от изявление на адвокатите на двамата задържани, в което се казва, че, първо, в една свободна страна свободни художници имат неотнимаемото право свободно да се сдружават, включително и да изразяват идеите си и, второ, за никакъв трибунал не може да става и дума, понеже господата да Винчи и Пикасо нямат военен чин и са граждани на света и историята и следователно към тях не могат да се прилагат рутинните правни процедури. Изявлението на адвокатите на свой ред бе прекъснато от представител на The Museum of Modern Art – Музея за модерно изкуство, който обяви, че Музеят незабавно ще закупи небесната картина и още в началото на другата седмица ще организира специална изложба само за нея в небето над Музея. Обявата на Музея също бе прекъсната – този път от говорители на аукционните къщи Sotheby’s и Christie’s, които съобщиха, че за пръв път в тяхната история двата непримирими конкурента са обединили усилията си и вече са продали картината на анонимен частен ценител от Близкия изток за баснословна сума, биеща всички рекорди.

Леонардо и Пикасо се появиха в най-гледаното вечерно телевизионно шоу, за да изяснят случая лично. На въпроса на водещия дали сътрудничеството на двамата титани ще продължи, Пикасо уклончиво промърмори, че самото рисуване вече малко го интересува, че за него е важен принципът, не процесът и резултатът. Леонардо каза, че не се нуждае от съавтори и че с тази своя картина той е отворил нова страница в световното изкуство, която нарече Air Drawing, тоест Въздушно рисуване. Пикасо му възрази, че той още петстотин години преди него е имал същата идея и в бележниците си подробно я е развил под названието Sky Drawing – Небесно рисуване. Водещият попита гостите за бъдещите им творчески планове. Пикасо каза, че след като вече тая сутрин е нарисувал с дим Мона Лиза, неговата съседка във Флоренция, възнамерява временно да остави четката и палитрата. „Имах по-високо мнение за стелт-изтребителя F-35C. Оказа се обаче, че той е съвсем посредствен в изобразяването на chigaroscuго. За какъв дявол ми е тоя изтребител, като не предава светлосянка? След като направих дисекция на F-35C се оказа, че каквото е невидимо за радарите, то е невидимо и за окомто – и значи не става за изкуство. Оттеглям се в дома си в Милано, за да конструирам летящи машини, които не само ще рисуват идеални меки преходи между светло и тъмно, но ще са и перфектните инструменти за конструиране на линейна и въздушна перспектива.” А Леонардо заяви следното: „Моят син небесен период завърши днес, неделя, 26 юли, в 11 часа и 57 минути, когато нарисувах в небето гълъба на мира. От същата дата, в 11 часа и 58 минути, навлязох в розовия си период. В следващите три нощи планирам да работя с една шестнайсетгодишна църкова акробатка. Ще рисувам аналитично-синтетичен кубизъм по розовото ѝ дупенце.”

Кулминацията на шоуто настъпи, когато водещият отвъртя по една плесница на Леонардо и Пикасо, които покриха с длан ударената буза. Водещият им отвъртя по още една плесница по незакрытата буза, която двамата титани закриха с другата си длан. Тогава водещият защита незащитените им носове и изхвърли гостите от студиото под бурния смях и ръкопляскания на публиката. „На мен се падна огромната чест, граи дами и господа, – завърши водещият – да приведа в публично изпълнение присъдата на военния трибунал. Следват реклами!”

19 ноември 2017 – 20 януари 2018 г.

ДВАМА ГЕНИИ

Гениалният пианист Святослав Рихтер давал концерти и правел записи, докато не започнала да му кане косата. Оканва му един косъм – и „Тряс!” – пада на пода с такъв гръмотевичен шум, че нито слушането, нито записването са вече възможни. Уплашен за кариерата си, Святослав Рихтер отърчал при гениалния челист Мстислав Ростропович, на когото също капела косата, но който продължавал да си концертира и да си записва.

– Братко Мстислав, как така ти правиш концерти и записи, като ти кане косата, а аз не мога, понеже като окапе един мой косъм и падне на пода се чува едно ужасно „Тряс!”, което заглушава музиката? – попитал гениалният пианист Святослав Рихтер.– Братко Святослав, аз ям салата от глухарчета. Когато някой мой косъм окапе, той не трясва на пода, а се рейва леко и ефирно като духнато глухарче – отвърнал гениалният челист Мстислав Ростропович. Гениалният пианист Святослав Рихтер много се зарадвал и почнал да яде салата от глухарчета. Оканва му един косъм – и „Тряс!” – с гръмотевичен шум пробива тавана.

13 януари 2018 г.

АНДРЕШКО

Елин Пелин опъва от цигарката си и чете академичен анализ на разказа си „Андрешко”. Авторът на студията особено задълбава в следното изречение от вътрешния монолог на протагониста Андрешко, отнасящо се за съселянина му Станоя: „Трябва да му се помогне на човека, трябва да му се помогне...”. „Този етичен дискурс – обяснява литературоведът – всъщност повтаря категоричния императив на Кант. Според Андрешко, висият морален принцип, сиреч категоричният императив, е обективен, рационално необходим и безусловен принцип, който трябва да следват двата дръгливи коня в разказа, единият Дорчо и вторият, ненаименуваното добиче, които, въпреки че неморално и следователно нерационално желаят да продължат да возят съдия-изпълнителя към селото, за да секвестира житцето на Станоя, все пак, оспорвайки Томас Хобс и донякъде съгласявайки се с Джон Лок и Тома Аквински, заявяват автономността и свободата на рационалната воля, понеже, като такава, а именно свободна в автономността си и следователно позволяваща на двата коня да оставят каруцата със съдията в блатото, тази воля сама твори обвързващите я закони, проблем, доизяснен в други произведения на Елин Пелин, а именно „Основи на метафизиката на морала”, „Критика на практическия разум” и особено записаните от студентите на Андрешко „Лекции по етика” и „На браздата”, които, от своя страна, обясняват защо Кант закарва съдията именно в блатото, а не в селото и защо като така съдията като антагонист в творбата номинира къонигсбергския хитрец Кант „говедо... канибал... вол... дръвник!”.”

Елин Пелин смуква от угасналата си цигарка, задрасква въпросното изречение и го замества с друго: „Трябва да му се такова маменцето на човека, трябва да му се такова, та да се научи веднъж завинаги тоз Станоя да не краде нощем от моята джанка, че тез джанчици ми трябат мене за пърцуца...”

Елин Пелин плювва фаса, пригладжа мустачките си и замръзва в класическа поза в портрета, окачен пред директорския кабинет на 17-о основно училище „Елин Пелин” в село Долно Кантово.

17-22 януари 2017 г.

Черна следа

Палми Ранчев

Въздъхна и наведе глава. Опитваше се да забрави какво направи преди няколко минути скоростно дебелеещият Едуардо. Бузите му бяха като надути, имаше двойна шия; раменете му също натежаха през последните месеци и щеше да прилича на тежкоатлет, ако коремът му не висеше над колана. Издърпа със сила от възрастна госпожа ръчната ѝ чанта. Тя размаха ръце, искаше да каже нещо, устните ѝ се движеха. Едва когато той изчезна в близката уличка, се чу съвсем тихо: Помощ!... Помощ!... Нямаше кой да ѝ помогне. Не и на това място. Тя само погледна към него, възрастният мъж с черна шапка между краката. Скоро се скри от погледа му. Той продължи да се взира към оградата на градината отсреща, създадена преди години от общината. В нея нямаше цветя, стърчаха колове с увит около тях зелен боб, стърчаха и домати. Истинско впечатление му правеха тиквите. Бяха като нахвърляни човешки глави. Преброи седем, преди отново да забележи Едуардо. Явно беше скрил чантата и се връщаше. Беше от любимите му номера. Вървеше с изправена глава и високомерно се оглеждаше. Предишният ден се спречка с двамата братя на Стефани. Черни, ниски, кривокраки, с широки рамене и дълги ръце. Стояха един до друг и го гледаха със стиснати устни. Първо се направи, че не ги забелязва. Накрая среща погледите им, без да се промени изражението на лицето му. Обърна внимание само на нея. Целуна я, докосна рамото, шията, косата, погали я по корема. Отскоро личеше, че е бременна. Защо не сте постоянно заедно? – попита го единият от братята. Знаеш как се постъпва. Трябва да я вземеш при себе си. Имаш напълно самостоятелна стая.

Нали има къща. И семейство. Ти си поел някакви задължения към нея. Изпълнявай ги. От две години сте заедно, имате сериозна и продължителна връзка. Оставете ме на спокойствие! Всичко е между Стефани и мене. Ние сме ѝ братя. Не мисли, че ще имаш спокойствие, ако я изоставиш. Особено сега, когато чака бебе. Едуардо махна с ръка и каза: досаждаме ми. Дватамата братя не бяха като него. Вярно, заедно израснаха, но те от години работеха в близкия парк. Окопаваха и оформяха алеите, грижеха се за патиците и трите двойки лебеди в езерото, чистеха шадраваните. Едуардо им се присмиваше, че подмивали и слона. Близко до оградата на зоологическата градина в съседство имаше статуя на слон с огромни бивни. Около него винаги беше пълно с деца и туристи. Грижете се за себе си. И за слона в градината. Не се прави на много отворен – изръмжаха почти едновременно братята и застанаха от двете му страни. Нали разбираш, че не става дума нито за тебе, нито за някой от нас, а за сестра ни. За нас тя означава много. И трябва да си много внимателен. Какво, заплашвате ли ме? Предупреждавате ме! Дватамата не си поплюваха и от деца използваша госта умело юмруците. Атакуваха едновременно и почти никои не успяваше да им се противопостави. Нямаше смисъл да ги гразни повече. Всеки момент щяха да го започнат. Гледаха го злобно и явно едва се сдържаша. Преструваше се на безразличен към заплахите им, същевременно беше готов да побегне, ако му посегнат. Отстъпи и презърна разплаканата Стефани. Дватамата се отдалечиха и ги оставиха да скърцат със зъби.

Сега Едуардо напразно се оглеждаше. Нямаше на кого да се похвали с поредния удар. Вдигна гърните си, опита се да издърпа колана нагоре, коремът му се раздели наполовина и гъното на панталоните му увисна още повече. Напоследък беше надобелял с дбайсет, дори трийсет килограма. Отдавна коремът и бузите му бяха кръгли и меки; а през последните месеци стана истински дебелак. Широките дрехи не успяваха да скрият мътстините. Когато започна да краде, беше слаб, с остро лице; тогава нощът му, чип и закривен като запетайка, едва се забелязваше. Сега беше станал месест, и още по-извит. Черна Шапко, имам въпрос. Едуардо приближи и извади от пакета цигара, повъртя я между пръстите, пъхна я в изкривената си от неприятна усмивка уста. Всичко ли виждаш наоколо? Ще ми отговориш ли? Или ще мълчиш. Хич не го харесвам твоеото мълчание. Предпочитам го. Какво предпочиташ, Черна Шапко? Много ми се иска да знам. Мълчанието! А, за него ли говориш. Знам го твоеото мълчание. Неприятно е, и най-често безсмислено. Няма какво да ми го описваш. Нали израснахме пред твоите очи. Всеки един от нас. Познаваме те много добре. И теб, и мълчанието ти, и всичко друго. Макар другото да е незначително. Но ти реално не ми отговори на въпроса. Всичко ли виждаш на площада. Нищо не виждам! Защо, нали по цял ден си на ъгъла. А ние от години винаги се събираме отсреща. Малки и големи. И тези от общежитията, и местните. Обикновено не вдигам поглед. Не се интересувам кой какво прави. Напротив. Наблюдавал съм те. Уж не ни

„Акулата“ на италианския художник Blu, нарисувана през 2009 г., 96 Carrer del Santuari, Barcelona

поглеждаш, ама в действителност не е съвсем така. Сигурен съм, че всичко виждаш. Казах ти, не. Повече ме интересува какво има на гъното на шапката. Нищо няма. Почти нищо. Едуардо запали цигарата с клечка кибрит и се ухили предизвикателно, после добави: Ние пораснахме, а ти остаря. Косата ти някога не беше толкова бяла. Когато дойдох за първи път на това място, бях достатъчно стар. Знаех каквото може да се научи за живота. От друго не се интересувах. Нямах почти никакви желания. Затова и застанах на ъгъла. Косата няма значение. Все тая каква е на цят.

Едуардо гръпна от цигарата, задържа дима и почти веднага му обърна гръб. Беше забелязал двамата японци. С тъмни костюми и също неопределени на цяят тъмни ризи. Дватамата имаха фотоапарати, провесени на гърдите им. Бяха като извадени от калъп. Отдалече се забелязваха. Нямаше как да ги сбъркаш. Оглеждаха фасадите на околните сгради. Разговаряха. От другата страна на градината с тиквите се появи индианец с червенкаво пончо и започна да подрънква на куха китарара. Дватамата се запътиха натам. Обикновено японците винаги питаха някого дали могат да снимат. Вероятно заради това се оглеждаха. Случвало се беше дори от него да искат разрешение. Как да им обясни защо не може да им отговори нито положително, нито отрицателно. От него нищо не зависеше, и никога не беше зависило. Освен това той не искаше да зависи. Нямаше как да се разберат. И обикновено те кимаха в знак на съгласие, независимо какво им казваш. Или се покланяха. Единият изостана и извади портфейла си. Явно търсеше дребни за китариста. Едуардо се оказа отстранен. Не се разбираше дали предварително беше предвидил какво ще направи японецът, или случаят работеше за него. Японецът нямаше как да го види. Вниманието му беше насочено в съвсем друга посока. След толкова години кражби на площада или в уличките наоколо Едуардо имаше безпогрешен усет. Протегна ръка, почти не се видя, че му извърпа портфейла. И се спусна към близката уличка. Дребничкият японец го последва, сякаш той го гръпна след себе си. Лицето му изразяваше огромно учудване. Черната Шапка наведе глава, впери поглед в дребните монети, които обикновено поставяше на гъното на шапката. Беше ненатрапчиво подканяне туристите да пуснат още няколко. След малко отново вдигна поглед. Вторият японец беше останал сам и бръкнал в джобовете на панталона, се разхождаше.

От другата страна на градината с тиквите се събираше обичайната за късния следобед групичка. Момчета и момичета ръкомахаха, казваха „дай пет“ или сами даваха, разговаряха на висок глас или шепнеха. Некоцина наблюдаваха с насмешка дребничкия японец. Скоро се появи и Куция. Изглежда, беше чакал да се събере по-голяма група. Имаше космато петно на лявата буза и често го докосваше с цяла длан. Заобиколи групичката, без да отвръща на поздравите, като през цялото време се оглеждаше. Наоколо всички го познаваха, той събираше парите от дрогата. Двама или трима се отделиха от останалите, оформиха отделна група в очакване да им обърне внимание. Имаха делови отношения с него. Понякога се обръщаше към тях с имена. Друг път ги забравяше, все едно не ги познава. В зависимост от настроението. Сега положението беше по-специално. Няколко от дилърите напоследък не се отчитаха навреме. Бунтуваха се. Или работеха за себе си. Вероятно ставаше преразпределение на силите някъде горе. Поне така се шушукаше. Почти всички на площада знаеха каква е ситуацията. Струваше им се съвсем естествено Куция да се появи. Очакваха го. Всички се страхуваха от него. Знаеха за какво е дошъл. Той винаги казваше, че

най-отвратителното престъпление е да не се отчиташ навреме. Да се скараш с приятел, да се сбие, случвало се. Може да го разбере. И дори ако после го натопиш пред полицията, се понасяло. Съблазнили са те с обещания, или са те държали гладен, били са те, тормозили са те, и не си издържал. Ама не се ли отчиташ навреме, задържал ли въртенето на парите, сърди се на себе си. Стоеше отстранен и групичката започна скоростно да орעדява. Момичетата си тръгнаха почти едновременно, две от тях повторно поздравиха Куция. Не се разбра дали им отговори. Изтегли се на загнен ход до една от пейките, като се клатеше с цяло тяло повече към по-късия крак, подпря се. Изчака всички да се отдалечат и продължи да се криви към първата уличка.

Само след минута се появи вторият японец. Показа на приятеля си с едва забележима усмивка портфейла. Прибра го във вътрешния джоб на сакото, двамата размениха сдържани кимвания и се отдалечиха към далечния край на площада. На Черната Шапка не му се вярваше какво се беше случило. Същевременно отдавна го очакваше. Малко след като двамата си отидоха, се появи Едуардо. Игваше с бързи крачки към него. Едното му око беше полузатворено, подпухнало и мораво на цят. Нощт му, изкривен настрана, кървеше. Приближи го и попита: Какво, Черна Шапко, радваш ли се? Знам, че се радваш. Мразиш ме и се радваш. Забранил съм си всякакви чувства. Затова застанах на този ъгъл. И продължавам да стоя. Искам да постигна истинско спокойствие. Толкова дълбоко, че да забравя дори себе си. Иначе твоите проблеми никога не са били мои, и обратното. Това е най-хубавото в случая. Ти, Черна Шапко, си един загнен и жалък старец. Само се погледни. Никой не те обича. И ти никого не обичаш. Дори ни мразиш. Не само мен, всички нас. Едуардо изрита шапката му и дребните монети в нея прозвъннаха по асфалта. Още беше възбуден, дишаше учестено. Ядосваше се, че старият просяк беше станал свидетел на провала му. Тогава Черната Шапка заговори. Тихо, и все пак достатъчно отчетливо, всичко се разбираше. Нали знаеш защо те настигна японецът? Дебел си. Преди бягаше бързо и крадеше успешно. Сега можеш да обираш само стари и безпомощни жени. За друго не ставаш. Гаден старец! – каза Едуардо и се обърна към него. Много си загнен!... А ти си заплъстял. Прекалено дебел за крадец по улиците. През това време зад него Куция, като местеше глава в двете страни с голяма амплитуда, бързо приближи и застана до него. Шансът му да реагира навреме намаля. Все пак леко движение на главата би му помогнало поне да види движението на ръката и острието. Не го направи. И ножът потъна в корема му от долу нагоре. Чу се задавен звук, едновременно „к“ и „х“. Острието отново се появи и пак изчезна. Коремът ти е като пача – прошепна Черната Шапка, застана на колене и започна да събира разпилените монети. Преброи ги, пусна ги в шапката и се изправи с охкане. Върна се на старото място. Постави шапката в краката си и се облегна на стената. Едва тогава спря поглед на Едуардо. Лежеше по корем и хъркаше. Сви единия си крак в коляното и се опита да пълзи. Почти не помръдна от мястото си. После опита да се надигне, лактите му се отделиха от асфалта, не успя да се задържи и отново искаше да запълзи. Измина съвсем кратко разстояние, преди да замре неподвижен. Следата след него беше почти черна.

Отвъд Околовърстното

Семейство затлъстели моруци играе карти на летището. Англоезични и доволни, припяват *Бон Джоуви* на два гласа, и то доста добре. Картите и *Ливин он а прейтър* на летището им стигат за пълна Нирвана. Гледам ги почти със завист от моят недоспал, невротичен балон, натежал с две бури на опашката за Раянеър. Без много батерия, но все още впечатлен от вселенската пудра, съм останал в някаква стара поза и мисля... Здравейте, сънародници, с различен „социален-фъкин-статус”. Пътстра сбирщина сме на тази опашка и самолетът ще закъснее, това е ясно на всички. Някога не би имало ропот, а само другарство в отчаянието – нещо като: и ти си от нашите, какво очакваше? Но след годините в консуматорски държави лошият сървис ни озадачава и възмущава. Пред мен стои откровена проститутка с брутални екстеншъни и бели помпончета на обувките, и с придружител. Опашката е под нивото ѝ, затова с бърза крачка се забива най-отпред. Имаме тук и няколко модерни млади бългерианс, обути в коректните обувки и с коректните прически, за кошто пиша още малко. Ето какво: милениалс, откажете се от природата на звяра и бъдете пеперуди в мрежа. Живейте в конвертирани лофтове, работете в конвертирани хангари без стени, бъдете конвертирани юпита с велосипеди – няма да кажа нищо лошо. Убедени сте, че сте прави. Че с технологията сте разбрали предишните грешки и най-после ще поправите всичко. Пеперудената си революция ще наложите с лазерно суперсмарторъжие! Не съм анти – а и не знам много, но само изострям вниманието ви, за да не се стига до крайности, защото в един близък ден може да редактирате Хемингуей, понеже ще ви се стори с неправилни възгледи; да не се получи вместо цветно бъдеще – бозав ад. Само казвам... Докато пиша това, идва моят ред и момичето с обратна захапка и униформа на Райънеър ми проверява билета..... Пристигам и в метрото на Милениал София срещу мен седи двойка, изцяло в черно. Съвсем обикновена двойка, на възрастта на нашите родители: той – с черно яке и очила с големи рамки, черен каскет, а тя – с черно палто и ботуши. Като собствените си некролози. Нещата са и такива.

Минимален Инпум

Следобедна неделна импровизирана веселба в квартален пъб с презгав пианист редува *Ит мъст би лов* на Маднес, *Ай гада а уоман* на Рей Чарлз, *Ю кенгетитиф ю рили уонт* на не се сецам кого. Един трансгендър виждал съм го и преди в квартала и старо хипи танцуват в средата съвсем на бардак са го обърнали а барът е достатъчно мръсен и празен и с истински капещи свеци за да е много ок за да се огледам спокойно... Първо виждам Нея точно пред мен седи с щръкнала розова коса на нещо като гребен с цайси и доста силова усмивка виждам че запълва липсата на чар с постоянен комсомолски ентусиазъм ръкопляска силно на пианиста нека да се кефи но да не ме заговаря само – не съм готов за това натягане. Човекът на пианото знае какво прави и работи само с хитове след Боб Марли с *Но уоман но край* минава на *Рудишии а месадж ту юююю* ... там да дам та дам даамм.... Белокосото хипи е с приятен rosh акцент от Ислингтън и по подгържаното ѝ лице съдя за хипи с възможности с дълги огърлици и пусната коса струва ми се отдавна запържено с централноградска либералност олд скуул то танцува и не създава напрежение кърши стъпки на дъ Спешълс а е на възрастта на майка ми танцуват заедно с транса който малко ме напряга с това странно и опънато лице но кой съм аз да съдя... аз съм гост и никой не ме закача затова записвам сладко потънал в зоната на комфорта.

.....

полароидна фотография: седнал на един бар с много телевизори излъчващи екстремни спортове гледах един как лети скачайки с най-новите ски последен пътък с двойна чупка скача прави 360 завъртане и малко повече и пада с гръб към наклона но продължава все едно не че му време защото ските не спират и назад. Това обяздване на природата в американски стил почти като рогео ми лази по нервите обаче няма как да не гледам екраните в бара защото са поне пет.

.....

Галерията я държи синеок сърфист на средна възраст. Кефът от много хванати вълни и много психотропни вещества се е инкрустирал върху лицето му. Изражение на постоянен high, издълбан като татуировка, която няма връзка с този момент от живота му, а с друг.

14

Литературен вестник 24-30.01.2018

Тук

Не е този светът, който ти търсиш,

не е този светът на твоето раждане, на любовта ти. Само светът на живота ти. Само. Всичко тук отминава, невидимо с просто око, усмивката даже, беззвучния взрив на цветята и сълзите, голото тяло на последното сбогом, болката тъпа на малкото гущерче, скрило съкровищата на детството, вълшебните приказки и мита под езичето си двуостро. Отминава, минава, пресича, посича твоята материя органична, твоя дух органичен, твоя дъх краткотраен. Твоята материя, твоя дух твоя дъх, системно изложени на прекратяване или продължение, без никакъв договор, какво време. Впивайш понякога поглед, денем ли нощем ли, в неорганичния свят. Избяляващи куполи, светещи остро другонебни поляни, несекващи, интуитивно предчувствани амеби материя и антиматерия, звезди, лезвия на ками, лазерен взор

издън висините.

●

В полунощ.

Вкопчен в звезда или брадва от кремък, желязо, материя виртуална, немееш. Ужасен триумфираш.

От какво? Над какво?

●

Хипноза

Повтарят, повтарят, повтарят:

Човешкото тяло е сложна екосистема от някакви си сто билиона бактерии. генетичната ни информация само е присъща на десет процента клетки, останалите деветдесет процента са

н е ч о в е ш к и.

●

●

Не, не остава нищо, нищо,

освен да обичаш, обичаш, обичаш. Да обичаш бялото на отлитация облак, слънцето в заник, смутния изумруд на саламандрата, панелите за слънчева енергия, щъркелите, които разтварят ветрило, да не изгори треска полето, да не свехнат цветът портюкалов и слънцето. Не, не остава нищо, нищо. Освен да обичаш, обичаш, обичаш. Самия себе си да обичаш. И ближния.

Въпреки него.

Хляб за мечтатели

Някой е посял жито. После е минал друг и посял макове. А тези ветрове, разлюлем и макове и жита, тях кой ги е сял? Не ми се мисли какво ще жънем и какъв хляб ще месим от жито, мак и вятър.

...

Мирис на мокра трева в дъждовния следобед. Някой говори в стаята. Нищо ново не се случва по ръба на реалността.

Homo viator

Слънчогледи. Жълт хоризонт опира в синьо небе. тъмнозлатни пшеничени ниви под белите облаци. Между тук и безкрая, между жълтата светлина на земята и светлосинята тишина небесна, пътуваме.

07. юли 2015, между Ямбол и София

Ева – 2

И на другия ден всичко бе бяло. И обляно от светлина. Всичко свърши, си казах, дойде краят. Който страдал – страдал, който обичал – обичал. Сега всички сме на небето и празнуваме всеки ден Коледа; всеки ден се обичаме, ядем умерено, плачем (вероятно от радост) за ближния. Няма мрак, няма страдание и всичко е бяло, обляно от светлина. Да не бяха тези неясни сънища – страсти – ябълки – изкусител – дори аз бих открила покой, дори за мен би се намерил Спасител.

Видяно от купола на Сан Пиетро

Денят е следпразничен, неделя следобед; налягането е ниско. Облаците също са ниски, разхождат се хора, хванати под ръка. Потропват точета, измякква котка, по дърветата се катерят деца.

От дъното на улицата, извиваща се в безкрайност, се надига тревожен, езически вятър и помита улицата и небесата от погледа на света.

От днес

Готова съм. Взех една раница и нещо за писане. На никой не казах, че тръгвам. Дори аз самата не знаех, че съм заминала. Разбрах го по синьото небе с дълбоките облаци, пожълтелите ниви – тежки и летни, метличината, суха и остра, и по този дълъг, дълъг завой. Дори да се върна, дори да не изглеждам различна – знам го – пътят е в мен и аз съм заминала.

Езикът в миграция

Евелина Митева

„Огромният отлив на интелектуалци, съставляващи такава значителна част от емигрантите от Съветска Русия в първите години след большевишката революция, изглежда днес като скиталчеството на някакво митично племе, чишто лунни и птичи знаци аз издирвам в пясъка на пустинята и ги показвам. Оставахме непознати за интелигенцията в Америка...“

Това пише Владимир Набоков в писания през 1962 г. в Монтрьо увод към романа си „Дар“ (изд. „Хемус“ 1997, превод Пенка Кънева). Самият роман е писан в периода 1935-1937 г. в Берлин. Набоков живее от 1922 г. в Берлин, от дванадесет години, когато започва писането на романа. „Дар“ ще се окаже последният роман, който той пише на руски. Със започването на Втората световна война Набоков се мести първо във Франция, а после в САЩ и още през 1941 публикува първата си новела, писана на английски. Набоков ще се върне само още един-единствен път към писането на руски, когато сам пребежда писаната на английски „Лолита“ на руски, и преводът е издаден през 1965.

Въпреки че живее повече от десетилетие в Берлин, от 1922 до 1937, Набоков никога не написва нищо на немски. В Берлин той се жени, тук се ражда единственото му дете, но отношението му към града и изобщо към немското остава смесено. Той се движи в голяма степен в кръговете на руските емигранти, към които изпитва също смесени чувства, между носталгията и сарказма. Самият роман „Дар“ разказва за младия руски творец Фьодор Годунов-Чердинцев и неговия емигрантски живот в Берлин. „По времето, когато работех над тази книга, аз още не знаех към какъв подход да се насоча, за да обрисувам Берлин и руската колония там така из основи и безжалостно, както го сторих при изобразяването на някои среди в по-сетнешната си проза, писана на английски“, пише Набоков в увода към излязлото по-късно англоезично издание на романа. Пише го с характерната си обектвиност, навявяща безпощадност, и със спокойствието и дистанцията, присъщи на възрастния писател.

Личната история на Набоков е до голяма степен историята на езика в (е)миграция. Намирането на език прилича на намирането на дом. Берлинските години на Набоков са години в емиграция. Той живее в кипящия от културен живот град като страничен човек, без да успее да се смеси с него. Публикува на руски. Говори у дома си и с приятелите си на руски. В Берлин по това време живеят 350 000 руснаци, избягали от большевиките в годините непосредствено след революцията през 1917 г. Набоков наблюдава немците като новодошъл – като хора, които никога няма да му станат близки („Руското убеждение, че в малко количество германецът е пошъл, а в голямо е пошъл непоносимо, беше, той знаеше това, убеждение, недостойно за творец; и все пак го побиваха тръпки“). Неговите събратя по неволя наблюдава също така отстранено – те са му твърде близки и емоционалното му оцеляване изисква дистанция, спасителна дистанция от мъчителните грешки и недостатъци на собствената група. Дистанцията позволява писане. Но какво е усещането да пишеш на руски, критично спрямо руснаците в Берлин? Каква е публиката, до която успява да достигне, пишейки на руски в Берлин? Език в емиграция, двойно изолиран – от родината (която е политически недостъпна) и от берлинския културен живот, на който не се усеща принадлежен и де факто не принадлежи.

Не мога да не съпредижявам живо берлинските години на Набоков. Живее в Кьолн и пиша, в този момент, на български. Познавам двойната изолация, в която неволно попада човек, напуснал по една или друга причина родината си, и усилията, които трябва да полага, за да завоюва една след друга позициите на врага: немските предлози, вечното гадаене от кой род е дадена дума, преодоляването на граматиката, говоренето на ежедневен език и вероятно последната, заветна крепост – синтеза на ежедневен и литературен език, който синтез може би разтваря портите към светая светих на езика. Навлизането в чужд език не е спонтанно. То изисква усилие и внимание. Но преди всичко, изисква любов. Разбира се, любов към езика, към странностите и противоречията му, към богатствата и силата му. Но усвояването на език изисква любов и на ежедневно ниво. Означава приятели, хора, които разтварят езика пред теб; означава любим човек, с когото да загубиш търпение и да се скараш, зарязвайки правила и склонения, и да получиш отговор на равна емоционална основа. Одомашняването на езика се случва в ежедневното общуване.

Децата усвояват един език спонтанно и ежедневно. Пораствайки, те усвояват от най-ранна възраст думи, които не се учат на езиковите курсове. Домашните и ежедневни думи се оказват истинската новост за възрастния, учил немски в които и да било езикови или интеграционни курсове. Фибичка за коса, крѐпка, сопол; натискам се, мляскам (се), изнизвам се; запържвам

Владимир Набоков, Монтрьо, 1965 г., Getty Images

лук, докато стане прозрачен; обидите и любовните обръщения, които растат ръка за ръка с порастването на детето; малките езикови формули, през които преминава порастването вътре в езика – и тяхното изоствяне и откриването на сериозните, ударни формули, с които можеш да начукаш канчето на някой или да му завъртиш главата с мисъл и вкус. Езиковите игри, които се случват в един език, ни се открояват преди всичко в любовта и нейното ежедневие. Едва тогава езикът става домашен, свой, едва тогава се случва миграцията от един език в друг – от едно ежедневие в друго.

Когато се премества в Америка, Набоков превключва радикално от руски на английски в писането си. Може би берлинските години са за него онзи буферен период, в който от руски емигрант се превръща в нещо друго, например световноизвестен автор. Но има и писатели, които си остават завинаги контрабандисти между два езика, между две ежедневия и две литератури. Такъв е например Самюел Бекет – роден в Дъблин и личен приятел на Джеймс Джойс, в чиято могъща литературна сянка той израства първоначално и от която ще изпита нужда и ще намери своя начин да се освободи. Бекет участва във френската съпротива, живее както във Франция, така и в Дъблин, в неговия случай Ла Манихът се оказва по-скоро тясна ивица, лесна за прекосяване. Така например: „В очакване на Годо“ (1953) той пише на френски; пиесата „Happy Days“ (1961) е писана на английски. При все лекотата, с която Бекет мигрира между двата езика, я има и тази биографична, любовна подробност. И ако ще тази подробност да е случайна, но Самюел Бекет преминава основно към френския като творчески език в момента, когато се запознава с жена си, французойката Сюзан Дешево-Дюмеснил. След средата на 50-те отново се връща преобладаващо към английския. Така се случва, че по това време има връзка с англичанката Барбара Брей, редакторка в Би Би Си. Навлизането в езика, дори когато ни е роден, минава през любовта. Пишем на този език, на който искаме да говорим някому.

Ежедневието ми е пинг-понг между поне три езика: български, италиански, немски. Когато малката ми дъщеря се сгуши в мен и изпадне в любовно умиление, ме нарича с гальовни немски думи, измислени от самата нея, Kuschelkatze. Езиковата креативност е вкоренена в ежедневието. Аз ѝ отвръщам на български. После ѝ отвръщам на немски. Добавяме и щипка италиански, езика на баща ѝ. Кой омесва този коктейл, който се случва в главите ни? Не аз, във всеки случай. По-скоро това неясно, мъгляво и мощно нещо животът. Или ежедневието. И общуването.

Децата ми говорят и трите езика, немски, италиански и български, люшкайки се между грешки и ограничения, между креативност и просто онова, което ти хрумва най-напред. Но езикът, на който ще пораснат, ще бъде онзи, в който живеят. Само че някъде в кулоарите на емоциите им ще святкат отчетливите, пълни с гласни звуци фрази на италианския; или гласовете на моето семейство, гласовете на българския. Всеки език има собствено звучене и собствена палитра, които оставят своя отпечатък върху мозъчните центрове. С нарастващите глобализация и омешване все повече деца се раждат и растат дву – или триезични и съответно

и интересът към тази област нараства. Изследванията сочат, че мозъкът от най-ранна възраст различава, а не смесва езиците, и полага съответните увеличени усилия за запаметяване, както и за контролиране на активното ползване на даген език в даген момент, възпирайки в същия момент асоциациите и ползването на алтернативния език. Логичното следствие, което редица експерименти с малки деца, кубчета, думички и други подходящи методи потвърждават, е, че мозъкът на двуезичното дете е по-гъвкав; по-отворен; и по-креативен. Двуезичните са способни и на по-голяма емпатия – способността да видиш света на другия. Подобно на всяка друга дейност, която напърага и поддържа буден мозък, също и двуезичието предполага мисловна гъвкавост и издържливост. Тези предимства, разбира се, идват на съответната цена – изследванията също така сочат, че билингвите имат по-ограничен речник, и макар разликата да е пренебрежимо незабележима на равнището на ежедневното общуване, тя е камъче в обувката на хората, които биха ползвали езика професионално. Как се пребежда „вятър и мъгла“ на италиански? Не могавам да го измисля и го заменям с нещо по-малко изразително. Понякога даген израз или дума ще ми хрумне на език, който, уви, събеседникът ми не владее и ще се наложи да направя пауза в разговора, докато преведа наум онова, което имам предвид. Нюансите на езиците преливат един в друг, и мозъкът отчита с точността на часовник лакуните между езиците – онова, което може да се каже на един език, но не съществува по точно този начин на другия език; лакуните, които трябва да бъдат запълвани креативно.

Има и още едно разделение, което мозъкът с облекчение приема и провежда и то се отнася до техническото писане. Научният език е по конвенция по-строг и формален и не изисква в такава степен креативност и метафоричен изказ. И така – подобно на средновековните си колеги – всички изследователи пишат на един оби, споделен от почти всички език, lingua franca. Както е добре известно, това е [лошият] английски. По аналогичен начин през Средновековието всички учени са пишели на [също толкова лош] латински. Но лесният, схематичен латински или в днешно време английски се оказва, че не е пречка в сфери, които изискват техническо или логично аргументирано описание. Когато в началото на 14. век Майстер Екхарт пише научните си трактати, той прави това на латински; в проповедите си обаче се обръща към своите събратя на родния си немски. Езикът на креативността е езикът на ежедневието – и на любовта.

Езикът мигрира, и то също толкова цветно и многообразно, както животинското царство. Понякога езикът мигрира всяка пролет и есен – редовното превключване между два езика, когато езикът има две родини. Понякога езикът мигрира масивно като стаго елени – и повече не се завръща в старите си владения. А понякога езикът преплува хиляди километри, за да хвърли хайвера си в някой планински поток и оттам да се излюпи някоя цветна, неуловима пъстърва, която не знаеш откъде е дошла.

януари 2017

Литературен вестник 24-30.01.2018

Худ. Дамян Дамянов

Един предвечен, разсеян следобед

Николай Грозни

Ето как бозувам, несътворен и безбъден, и накъдето и да погледна, виждам тишината, безизходицата на Свършека, но тази безизходица не е тъжна, няма печал, няма разкъсани чувствени сплави, просто очертания без име, и аз не си правя труда да ги именувам, нека да си седят такива, самотни, изоставени и беззнакови, защото аз съм много разсеян, безметежно разсеян, отдалечен и изкоренен, отчужден до блаженство, безучастен, чак пиян, опиянен от чудесата на Свършека, омагьосан от умственото затишие, обезлюден, и какви са тези картини, кутии за хора, хамбари за пари, пошли карикатури на низките стремежи, сгради, презгради, вехти построения, не ме докосват белите платна с търговски заклинания, нека си седят такива, безплодни, отмалели, себеоощетени, защото нямам минало, където да се скрия, нямам спомени, болки-катунари, само прозорците на жълтото такси, и те не ме притискат, не ме засмукват в тяхната откъснатост, та аз съм презгърнал следобеда, късния ноемврийски следобед, топъл и безоблачен, жуми на моето рамо и едва диша, за да не докара облаците, косата му шепне в ухото ми, мисълта му облива безкрая, това е обич без въпроси, казва някой в мен (не че сме много, но винаги има някой, който седи и говори, обсъжда разни работи и се опитва да ми отвлече вниманието, обаче днес няма да успее, нали съм разсеян и блажен), и за миг се замислям за любовта, душекланица с одрани въпросителни, заря от задушливи загадки, и направо се разтапям, в крайна сметка, намесва се един от вътрешните ми отговорници, предвечното не допуска никакви въпроси, и това е самата истина, когато си презгърнал късния ноемврийски следобед и се возиш в жълто такси, небил и безбъден, обхванат от тишината на Свършека, нито те е грижа за Събитията, нито за въпросителните, гледаш безучастно през прозореца и кротко бозуваши, чудесно е да бозуваши, направо е зашеметяващо, втрепенчен до припадък, изпразнен до безсъзнание, излюпен съкровено от буквалната си същност, недосегаем и несубективен, аз бдя облаган от божественост, не мислиш ли, пита ме следобедът, че нашият шофьор няма никаква представа къде е ресторантът с най-добрия готвач на суши, притиска се в рамото ми и продължава да мижи, затаил дъх, за да не докара облаците, и аз се съгласявам, разбира се, че няма да знае, колко пъти е ходил на японски ресторант, веднъж, да речем, но в гласа ми няма и нотка на притеснение, какво от това, че се движим без отправна точка, нима животът има

посока, нима битието се нуждае от цели и стремления, нека си седят такива, издължени като бетонните фалоси, трескави като ръцете на измамник, излишни като възхода на човеческата хитрост, обречени, защото нямам време да бозувам, и да бъда даже нямам време, не съм и бил, познах безкрая в един следобед през ноември, през решетките на едно такси, препускащо безстрашно, гледай го как кара, изплъзва се от устата ми, направо ще ни утрепе, и следобедът се съгласява, тихо, за да не докара облаците, но аз всъщност не се притеснявам, да прави каквото иска, ако му се лети, нека да ни хвърли от Бруклинския мост, поне ще се насладим на височината, нали и без това няма да излезем живи от тази жълта клетка с прозорци, тук е безкраят, а отвъд, друг живот и смърт, смърт ли казахте, пита ме шофьорът, и се обръща назад сякаш бута каруца в празно поле, аз видях смъртта, така както си карах, ей там някъде, първо беше животът, а после, изведнъж стана страшно, самолетите потънаха в картонените кули, не се и съмнявам, отговарям аз унило и отново се потапям в уютата на безвремието, изглежда не вярвам на света, не вярвам на неговите драми, поврати и богослужения, не ме тревожат суетните му гримаси, уви всичко е спряло, обездвижено преди, непомръднато след, построение от безлични вкаменелости, довлечени в измерението на идеите, а идеите обожават да се нагърбват с последователност и да свъкупляват безбъдните парчета на нашата реалност, от една страна, прошенва следобедът, много ми се яде суши, но от друга, просто ми харесва да се наслаждавам на идеята, знам, отвърщам аз наум, идеите вдъхват наслада, жужат тихо в късния следобед, надничат през прозорците и бленуват за чиния превъзходно суши, но все едно, нима усещам глад, нима треперя от вътрешни тревоги, да бозуваши значи да забравяши, дори не помня докъде бях стигнал, скоро, съвсем след малко, ще взема и аха, ще забравя да бъда, колко лесно било, със следобеда, късния, кацнал на моето рамо, и какво от това, че хората се трепят да достигнат върховете, изпълнали шиш като гладни лешояди, нали ги виждам, облекли дълговете на цели държави, колите им, катафалки за скромност, обувките им направо за музей, вървят наперено и предвкъват чуждата представа за себе си, защото какво е славата, сбор от възхвали в устите на непознати, но що за зависимост е това, да преживяваш от подаянията на тълпата, да дишаши през чуждите усти, та сам човек не може да е славен,

а и другите да го познават, мой пак ще е сам, слънцето изгрява и залязва само в нашите очи, и затова си мисля, колко жалко за катафалката и за обувките от музея, а и за човека със славата, която нито може да се вкуси, нито да се изпие, не е необходимо да викаш, прошенва следобедът, и аз отвърщам, че не викам, просто мисля и се окрилявам, като нищо ще вземем и да полетим, този, нашият шофьор, може да не знае нищо за превъзходното суши, с много прясна риба, обаче със сигурност познава Бруклинския мост като малолите на шофьорския си задник, ей богу, за кой ли път вече се качва на него, повърти се малко из Манхатън и хоп, хайде пак горе на моста, поне ако ще ни мятат, да ни мятат, макар че ще трябва доста да се засили, поне до сто и десет мили, ама вие да не се изнервяте, обръща се шофьорът към мен и залепя няколко катафалки в мантинелата, с това движение по улиците скоро никъде няма да стигнем, май ще трябва да забравим за сушието, обажда се следобедът, леко заоблачен, обаче точно в този момент аз съвсем забравям и преставам да бъда, спокойно е тук в Предвечното, някак си има място и за суши, и за липса на суши, и за ноемврийски следобед, и за шофьор на жълта клетка, и за катафалките на скромните, и за тишината на Свършека, и за мириса на война, направо мирише на изгоряло, осъзнавам аз от дъното на бавно въртящо се светоотражение, тук грядът се вижда по-ясно, изоставени жилища, порутени постройки, лабиринт от овъглени стени, безлюдни улици покрити с прах, или това е пепел, колиите са изчезнали, покрай мен минава смачкана тенекена кабинка, повесена от ръждясали железни въжета, и аз скачам в нея, без да мисля, изплетен като паяжина лифт трепери върху черния небосвод, лабиринтът от стени и апартаментите без прозорци, изглеждат по-красиво отвисоко, почти логично, има и други кабинки, които се носят над улиците, и във всяка кабинка мъже и жени седят сами, безмълвни, втрепенчени примирено в хоризонта, така трябва да бъде, в Края на всички неща, когато всеки от нас се вози сам в своята предвечност, и това не е тъжно или безнадеждно, никои от нас не би предпочел да бъде някъде другаде, няма вече неотговорени въпроси, няма какво да липсва, само безименни силуети, и ние сме ги оставили да изглеждат от само себе си.

Бруклин, ноември 2001 г.

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: Юлия Кръстева (Париж), Богдан Богданов (София), Кристиан Редер (Виена), Боян Биолчев (София), Ханс Улрих Рек (Жьол), Никола Георгиев (София)

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: Амелия Личева (гл. ред.)
Пламен Дойнов, Йордан Ефтимов,
Ани Бурова, Бойко Пенчев, Камелия Спасова, Мария Калинова, Георги Гочев
Малина Томова
Художник на броя: Дамян Дамянов
Печат: „Нюзпринт“
ISSN 1310 – 9561

Адрес: СОФИЯ 1000 ул. „Цар Шишман“ 7
Банкова сметка: BG56BPBI79401049389602, BIC – BPBIBGSF
„Юробанк България“ АД
Издава Фондация „Литературен вестник“
<http://litvestnik.wordpress.com>;
www.bsph.org/litvestnik
ВОДЕЩИ БРОЯ Георги Гочев, Петя Хайнрих